BÜTÜN ROMANLARI-1

Friedrich Dürrenmatt

Yargıç ve Celladı

Almanca aslından çeviren: Zehra İpşiroğlu

Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

Friedrich Dürrenmatt

Yargıç ve Celladı

Almanca aslından çeviren Zehra İpşiroğlu

Roman

Twann polisi Alphons Clenin, 3 Kasım 1948 sabahı Lamboingl yolunun Twann Deresi Boğazı'ndan dışarıya doğru uzandığı ormanlık alanda, yol kenarına bırakılmış mavi bir Mercedes gördü. Bu güz döneminde sık sık görülen bir sis bastırmıştı ortalığı, aslında Clenin arabanın yanından geçip gitmek üzereydi ki, geri döndü. Geçerken gözleri arabanın puslu camlarına iliştiğinde, sürücü direksiyona bir tuhaf abanmış gibi gelmişti ona. İlkin adamın sarhoş olduğunu düşündü, insanın aklına ilk gelen de buydu ya. Bu nedenle yabancıya, görevini yerine getiren bir memur gibi değil de insanca yaklaşmak istedi. Otomobile yanaşırken niyeti uyuyanı uyandırıp Twann'a götürmek ve Beren Oteli'nde koyu bir kahve ve un çorbasıyla ayılmasını sağlamaktı; gerçi sarhoş araba kullanmak yasaktı, ama yol kenarında duran bir arabanın içinde sarhoş olup uyuklamak yasak değildi. Clenin arabanın kapısını açtı ve elini babacan bir tavırla yabancının omzuna dayadı. Ama aynı anda adamın ölü olduğunu ayrımsadı. Şakağından vurulmuş-

ı Tcssenberg köylerinden biri.

tu. Sonra arabanın sağ kapısının açık olduğunu da gördü. Arabada pek kan yoktu, ölünün üstündeki koyu gri palto kirlenmemişti bile. Paltonun cebinden sarı bir cüzdanın parlayan kenarı görünüyordu. Clenin cüzdanı çıkarınca, öldürülenin Bern polis memuru Ulrich Schmied olduğunu kolaylıkla saptadı.

Clenin ne yapacağını bir türlü kestiremiyordu. Bir köy polisi olarak böylesine kanlı bir olayla hiç karşılaşmamıştı. Yol kenarında bir ileri bir geri dolaşmaya başladı. Yeni doğan güneş sisi yarıp da ölüyü aydınlattığında, bir tedirginlik duydu. Arabaya dönüp ölünün ayaklarının dibinde duran külrengi fötr şapkayı kaldırdı ve adamın başına öyle bir

geçirdi ki, şakağındaki yara görünmez oldu. Şimdi az da olsa rahatlamıştı içi.

Polis gene karşıya geçip, Twann'a karşı yönde uzanan yola doğru yürüdü, alnında biriken teri sildi. Sonra bir karar verdi. Ölüyü yan koltuğa doğru itti, özenle dimdik oturtup arabada bulduğu deri bir kayışla bu cansız gövdeyi sımsıkı bağladı ve direksiyonun başına geçti.

Motor işlemiyordu, ama Clenin arabayı güçlük çekmeden dik yokuştan aşağıya, Twann'a, Beren Oteli'nin önüne dek götürdü. Orada benzin aldı, kimse yanında hiç kımıldamadan oturan bu kibar kişinin bir ölü olduğunu ayrımsamadı. Bu da Clenin'in işine geldi, rezaletten hoşlanmazdı, böylece hiç sesini çıkarmadı.

Ama göl boyunca Biel'e doğru yol alırken, sis yeniden yoğunlaştı, güneş gözden yitti. Dünyanın sonu gel-mişçesine bir karanlık bastırdı her yanı. Sisli havada birbirini izleyen arabalar gizemli bir nedenden dolayı, gereğinden de ağır ilerleyen bir kuyruk oluşturuyordu. Clenin'in aklına ister istemez bir cenaze alayı geldi.

2

Ölü, yanında hiç kımıldamadan oturuyor, yalnız kimi kez yol bozulduğunda yaşlı, bilge bir Çinli gibi başını sallıyordu. Bu yüzden Clenin öteki arabaları geçmekten giderek vazgeçti. Büyük bir gecikmeyle Biel'e vardılar.

Soruşturma Biei'de başlatılırken, bu üzücü bulgu, Bern'de ölünün de üstü olan komiser Berlach'a teslim edildi.

Berlach uzun süre dış ülkelerde yaşamış,. İstanbul'da, sonraları Almanya'da ünlü bir kriminolog olarak adını duyurmuştu. En son Frankfurt emniyetinde görev almış, ancak 1933'te yurduna geri dönmüştü. Dönüşünün nedeni sık sık "Altın Mezarı" olarak tanımladığı Bern'e olan sevgisinden çok, o dönemdeki yeni Alman hükümetinin yüksek mevkide bulunan bir memurunu tokatlamış olmasıydı. O dönemler Frankfurt'ta bu kaba güç gösterisinin çok sözü edilmişti. Bern'de ise bu olay politik duruma göre ilkin yılgı uyandırıcı, sonra yargılanması gereken, ama gene de anlaşılır bir

olay, en sonunda ancak 1945'te ise tam bir İsviçreliye yaraşır bir davranış olarak değerlendirilmişti.

Berlach'ın Schmied olayıyla ilgili ilk girişimi, bu olayın ilk günlerde gizli tutulmasını kararlaştırmak oldu, bu kararını gerçekleştirebilmek için tüm kişiliğiyle savaşması gerekiyordu. "Bildiklerimiz öyle az ki," diyordu. "Hele şu gazeteler, son iki bin yılın en gereksiz bulgularından sayılır."

Berlach, şefinin, üniversitede kriminoloji okutan Dr. Lucius Lutz'un tersine, bu gizli araştırmadan çok şey umuyordu. Lutz, Basel'deki amcasının mirası sayesinde hali vakti yerinde olan bir memurdu, New York ve Chicago'ya yaptığı yolculuktan yeni dönmüş ve polis müdürlerinden Freiberg'e bir gün iş dönüşü tramvayda

açıkça belirttiği gibi, "İsviçre hükümetinin kriminal olayları önleme yöntemlerinin ilkelliği karşısında" yılgı içinde kalmıştı.

Aynı günün sabahı Berlach, Biel'e telefon ettikten sonra, Schmied'in yanında kaldığı aileye, Bantinger So-kağı'nda oturan Schönler ailesine gitti. Yürüyerek kentin merkezine indi, sonra her zamanki alışkanlığıyla Neydeck Köprüsü'nden geçti, çünkü Bern'in "tramvay vb. gibi taşıtları" gerektirmeyecek denli küçük bir kent olduğu kanısındaydı.

Haspek Merdivenleri'ni zar zor çıktı, altmışını aşmış olduğunu böyle anlarda duyumsuyordu; ama işte Schönlerlerin evine varmıştı bile, hemen kapıyı çaldı. Kapıyı açan Bayan Schönler'di, ufak tefek, tombulca ve oldukça kibar bir kadın, Berlach'ı tanıdığından hemen içeri aldı.

Berlach, "Schmied'in bu gece bir iş yolculuğuna çıkması gerekti," dedi. "Ansızın gitmesi gerekti. Kendisine bir şey göndermemi istiyor. Lütfen beni odasına götürebilir miydiniz Bayan Schönler?"

Kadın onaylayarak başını salladı. Koridordan geçerlerken Berlach göz ucuyla duvarda asılı duran altın çerçeveli resme baktı. Bu, Ölü Ada'sının resmiydi.

Şişko kadın odanın kapısını açarken, "Bay Schmied nereye gitti ki?" diye sordu. Berlach gözlerini tavana dikerek "Yurtdışına" diye yanıtladı.

Oda alt kattaydı. Bahçe kapısından kahverengi, eski çam ağaçlarıyla dolu minicik bir park görünüyordu. Çamlar hastalıklı olmalıydılar, çünkü yerler çam yap-raklarıyla kaplıydı. Evin en güzel odası bu odaydı kuşkusuz. Berlach yazı masasına doğru gitti ve çevresine 4

gene şöyle bir göz attı. Sedirin üzerinde ölünün kravatı duruyordu.

Bayan Schönler merakla, "Bay Schmied tropik ülkelerden birine gitmiş olmalı, değil mi?" diye sordu. Ber-lach azıcık irkilerek, "Yok, yok," dedi. "Yukarılara bir yerlere çıktı."

Bayan Schmied gözlerini fal taşı gibi açarak ellerini havaya kaldırdı: "Aman Tanrım, yoksa Himalaya'ya mı?"

"İşte öyle bir şey," dedi Berlach. "Bildiniz sayılır." Yazı masasının üstündeki dosyayı açıp baktı ve sonra hemen kolunun altına sıkıştırdı.

"Bay Schmied'e göndereceğiniz şeyi buldunuz mu?"

"Evet."

Berlach çevresine bir kez daha bakındı, ama kravata ikinci kez göz atmaktan vazgeçti. "Bay Schmied en İyi kiracılarımızdandır," dedi Bayan Schönler. "Öyle kadınlarla düşüp kalkmaz."

Berlach kapıya doğru gitti. "Arada bir buraya bir memur gönderebilirim ya da kendim gelirim. Schmi-ed'de ilerde belki işimize yarayabilecek olan bazı önemli belgeler bulunuyor."

Bayan Schönler, "Acaba Bay Schmied bana yurtdışından bir kart atar mı?" diye sordu. "Oğlum pul biriktiriyor da."

Ama Berlach alnını kırıştırıp düşünceli düşünceli Bayan Schönler'i süzdü.

"Pek sanmam, böyle iş yolculuklarında genellikle kart filan gönderilmez, yasaktır." Bayan Schönler gene şaşkınlık içinde ellerini havaya kaldırıp birbirine vurarak, "Polisin de yasaklamadığı şey yok yani!" diye bağırdı.

Berlach çıktı, şu evden sonunda kurtulduğuna pek sevinmişti.

Derin düşüncelere dalarak, öğle yemeğini her zamanki gibi Schmied lokantasında değil, Du Theâtre'de yiyip, Schmied'in odasından almış olduğu dosyayı titizlikle karıştırıp inceledi. Kısa bir yürüyüşten sonra, saat ikiye doğru bürosuna döndüğünde, Schmied'in cesedinin Biel'e varmış olduğunu öğrendi. Ama eski meslektaşını görmeye gitmekten vazgeçti, ölülerden hoşlanmaz, çoğu kez onları

rahat bırakmayı yeğlerdi. Lutz'a gitmeyi de hiç canı çekmiyordu, ama kurallara uymak zorundaydı. Schmied' in dosyasını son bir kez daha karıştırmaktan cayarak dosyayı büyük bir özenle yazı masasına kilitledi. Lutz'un, karşısında sigara içilmesine nasıl sinirlendiğini bildiği halde, bir sigara yakıp onun bürosunun yolunu tuttu. Yalnız bir kez, yıllarca önce Lutz onu uyarmaya kalkışmıştı, ama Berlach küçümseyerek elini sallamış, on yıl Türk devletinin hizmetinde bulunduğunu, İstanbul'da bile üstlerinin karşısında sigara içmeye alışık olduğunu söylemişti. Doğruluğu hiç denetlenemeyeceğine göre, ağırlıklı bir açıklama sayılırdı bu.

Dr. Lucius Lutz bu olayla ilgili hiçbir girişimde bulunulmadığı kanısında olduğundan, Berlach'ı gergin karşıladı ve oturması için yazı masasının önünde duran rahat koltuğu gösterdi.

Berlach, "Biel'den bir haber var mı?" diye sordu.

"Daha yok."

Berlach, "Ne tuhaf," dedi. "Oysa orada çılgınlar gibi çalışıp didinirler."

Berlach koltuğa yerleşti ve duvardaki Traffelet resimlerine şöyle bir göz attı. Kuru boyayla çizilmiş olan 6

bu renkli resimlerde, dalgalanan kocaman bir bayrağın altında generallerinin komutasında ya da tek başlarına sağdan sola ya da soldan sağa doğru yürüyen askerler görülüyordu.

Lutz, "Kriminolojinin bu ülkede daha ne denli ilkel bir aşamada olduğunu giderek yoğunlaşan bir kaygıyla izliyoruz," dedi. "Hiç kuşkusuz çok şeye alıştım ben. Ama öldürülen bir polis memuru olayına yaklaşımdaki

vurdumduymazlık, köy polisinin mesleksel açıdan öylesine bir yeteneksizliğini sergiliyor ki, dehşet içinde kalıyorum."

Berlach, "Sakin olun Doktor Lutz," dedi. "Köy polisinin de görevini Chicago polisi kadar başarıyla yürütebileceğinden hiç kuşkum yok. Schmied'i kimin öldürdüğünü açığa çıkaracağız elbette."

"Yoksa kuşkulandığınız biri mi var Komiser Ber-lach?"

Berlach, Lutz'a uzun uzun baktı ve en sonunda, "Evet birinden kuşkulanıyorum sayın Doktor Lutz," dedi.

"Kimden?"

"Daha bir şey söyleyemem."

Lutz, "Eh işte bu ilginç," dedi. "Modern kriminolojinin önemli bulgularına karşı çıkan yanlış bir girişimi her an örtbas etmeye hazır olduğunuzu biliyorum Komiser Berlach. Ama unutmayın ki, zaman en ünlü kriminologların bile önünde hiç duraklamadan ilerliyor. New York ve Chicago'da şu güzel Bern'imizde gözünüzün önüne getiremeyeceğiniz derecede tüyler ürpertici olaylarla karşılaştım. Ama şimdi, burada bir polis memurunun öldürülmesi, güvenceyi sağlayan bu kurumun çöküşünün kesin bir göstergesi değil mi? Tüm gücümüzle savaşmaktan başka çıkar yol yok elbet."

Berlach da savaştığını söyledi.

Lutz, "Öyleyse iyi," dedi ve öksürdü.

Tak tak, tak tak duvardaki saatin sesi duyuluyordu.

Berlach sol elini dikkatle midesine dayayıp, sağ eliyle Lutz'un önüne koyduğu tablada sigarayı söndürdü. Sonra uzun süredir sağlığının pek iyi gitmediğini söyledi, özellikle doktoru durumundan pek hoşnut değildi. Midesinden yakmıyordu, bu nedenle de Schmied olayında kendisine görevin ağırlığını üstlenebilecek bir yardımcının verilmesini istedi Lutz'dan.

O zaman Berlach olayı daha çok masa başından yönetecekti, Lutz razı oldu: "Yardımcı olarak kimi düşünüyorsunuz?"

Berlach, "Tschanz'ı," dedi. "Aslında Bern Ober-land'a tatile gitti. Ama kendisini çağırabiliriz."

Lutz, "Bence uygun," dedi. "Tschanz, mesleğinde hep belli bir düzeyi tutma çabasındadır."

Sonra Berlach'a sırtını çevirip, camdan dışarıya, çocuklarla dolup taşan öksüzler yurduna doğru baktı.

Birden Berlach ile modern kriminoloji üzerine bilimsel bir tartışmaya girişmeyi çekti canı. Ama başını çevirdiğinde Berlach gitmişti bile.

Saat beş oluyordu, ama Berlach gene de öğleden sonra Twann'a, olay yerine gitmeye karar verdi. Yanına Blatter'i aldı. Bu, iri kıyım, şişman bir polisti, hiç konuşmadığı için Berlach ondan hoşlanırdı. Üstelik arabayı da kullanan oydu. Twann'da Clenin azar işiteceğini düşündüğünden onları asık yüzle karşıladı. Ama komiser içten davrandı. Clenin' in elini sıktı ve düşünmesini bilen biriyle tanıştığına memnun olduğunu söyledi. Cle-nin, Berlach'ın ne demek istediğini pek kestiremediğİ halde, bu sözlere epey sevinmişti. Berlach'ı Tessenberg yolundan yukarı, olay yerine götürdü. Blatter arkadan geliyordu, yürüyerek çıkılmasına canı sıkılmıştı. Lamboing adını Berlach yadırgadı. Clenin, "Almanca Lamlingen derler," diye açıkladı. "Öyle mi?" dedi Berlach. "Bence Lamlingen daha güzel."

Sonunda olay yerine vardılar. Yolun sağ tarafı Twann'a bakıyordu ve bir duvarla sınırlandırılmıştı.

"Araba neredeydi Clenin?"

"Tam burada." Polis yolu gösterdi. "Nerdeyse yolun ortasında duruyordu." Berlach'ın bakmadığını ayrımsa-yınca, "Belki araba ile ölüyü oldukları yerde bırakmam daha doğru olurdu," diye ekledi.

"Neden?" Berlach kayalıklara doğru baktı. "Ölüleri tez elden kaldırıvermeli ortadan, aramızda yerleri yok onların. Schmied'i Biel'e götürmekle iyi

yaptınız."

Berlach yol kenarına gidip aşağıya, Twann'a doğru baktı. Köye doğru üzüm bağları uzanıyordu. Güneş batmıştı bile. Yol bir yılan gibi evlerin arasından kıvrılıp gidiyordu, istasyonda ise kocaman bir yük treni duruyordu.

Berlach, "Aşağıdan hiçbir şey duymamışlar mı Cle-nin?" diye sordu. "Kasaba öylesine yakın ki, silah sesini duymaları gerekirdi."

"Geceleyin yalnızca durmadan işleyen motor sesini duymuşlar. Ama akıllarına kötü bir ş ey gelmemi ş ."

"Elbette nerden gelsin ki!"

Gene üzüm bağlarına doğru baktı."Bu yılki şarap nasıl Clenin?"

"İyi, sonra bir deneyebiliriz!"

"Sahi, şu taze şaraptan bir tatmak isterdim."

Berlach ayağıyla katı bir cisme bastı, eğildi ve yassı, uzunca ve ufak bir metal parçasını yerden aldı. Clenin ve Blatter onu merakla izliyorlardı.

Blatter, "Bir tabanca kurşunu," dedi.

Clenin, "Hemen nasıl da buluverdiniz komiserim," diye şaşırdı.

"Rastlantı," dedi Berlach ve hep birlikte Twann'a doğru yola koyuldular.

* * *

Taze Twann şarabı Berlach'a pek yaramadı, çünkü ertesi günü tüm geceyi kusarak geçirdiğini anlattı. Lutz'u komiserin sağlık durumu içten kaygılandırmıştı, merdivende karşılaştıklarında ona bir doktora görünmesini salık verdi.

Berlach, "Olur, olur," diye homurdandı, modern kriminolojiyi bile doktorlara yeğlerdi.

Büroda biraz kendine gelir gibi oldu. Yazı masasının başına geçip ölünün çekmeceye kilitlemiş olduğu dosyasını çıkardı.

Saat onda, Berlach daha dosyayı incelerken, bir gün önce, gece geç saatte tatilden dönmüş olan Tschanz çı-kageldi.

Berlach bir an irkildi, çünkü ilk anda ölü Schmied'in içeri girdiğini sanmıştı. Tschanz, Schmied'in paltosunun eşini giymişti, başında da onunkine benzer bir fötr şapka vardı. Yalnızca yüzü değişikti, bu yuvarlak, iyi bir yüzdü.

"İyi ki geldiniz Tschanz," dedi Berlach. "Şu Schmied olayını konuşmalıyız. Soruşturmayı siz yürüteceksiniz, benim sağlığım pek iyi değil."

"Evet," dedi Tschanz, "biliyorum."

Tschanz, Berlach'ın yazı masasının yanına bir sandalye çekip oturdu, sol kolunu masaya dayadı. Masada Schmied'in dosyası açık duruyordu.

Berlach koltuğa yaslandı, "Size açıkça söyleyebilirim," diye başladı söze. "İstanbul ve Bern'de iyi kötü

binlerce polis gördüm. Bunlardan birçoğu türlü cezaevlerini dolduran o zavallılardan daha iyi değildiler, yasanın öte yanında yer almaları yalnızca bir rastlantıydı. Ama Schmied'e söz yok, çok yetenekliydi. Tümümüzü de cebinden çıkarırdı. Pırıl pırıl bir kafası vardı; ne İstediğini bilir, bildiklerini kendisine saklar, ancak gerekti mi konuşurdu. Onu örnek almalıyız Tschanz, çünkü o bizlerden üstündü."

Tschanz camdan dışarı bakıyordu, başını ağır ağır Berlach'a doğru çevirerek, "Olabilir," dedi.

Berlach, Tschanz'ın halinden, onun söylediklerine pek inanmadığını anlamıştı. "Ölümüne ilişkin bir bilgimiz yok," diye sürdürdü komiser konuşmasını. "Bir tek şu kurşun var." Tvvann'da bulduğu kurşunu masanın üstüne koydu. Tschanz kurşunu eline alıp inceledi.

"Beylik bir tabanca kurşunu," dedi ve kurşunu yerine koydu.

Berlach masanın üzerinde duran dosyayı kapadı. "Her şeyden önce Schmied'in Twann'da ya da Lamlin-gen'de ne aradığını bilemiyoruz. Biel Gölü'ne görev gereği gitmemişti, yoksa bilirdim. Bu yolculuğun nedenini açıklayabilecek hiçbir ipucu yok."

Tschanz, Berlach'ı yarım yamalak dinliyordu, ayak ayak üstüne atarak, "Bildiğimiz tek şey, Schmied'in nasıl öldürüldüğü," dedi.

Komiser bir an sustu sonra şaşkınlıkla, "Bunu ner-den çıkardınız?" diye sordu. "Schmied'in arabasının direksiyonu sol yanda, siz de kurşunu arabadan bakıldığında yolun solunda bulmuştunuz, sonra Tvvann'da motorun tüm gece işlediğini duymuşlar. Schmied, Lamboing'den Twann'a doğru yol 11

alırken, katil tarafından durdurulmuş olmalı. Büyük bir olasılıkla katili tanıyordu, yoksa durmazdı. Schmied arabanın sağ kapısını katili içeri almak için açmış, sonra gene direksiyonun başına geçmiş. İşte tam o anda da vurulmuş. Kendisini öldüren adamın niyetinden habersizdi herhalde."

Berlach şöyle bir düşündü. Sonra, "Şimdi bir sigara yakalım," dedi, sigarayı yaktıktan sonra da: "Haklısınız Tschanz, Schmied'le katil arasında geçenler böyle olmalı, buna ben de katılıyorum," diye ekledi. "Ama Schmied'in Twann - Lamlingen yolunda işi neydi?" Tschanz, Schmied'in paltosunun altına giymiş olduğu gece giysisini anımsattı. Berlach, "Bunu bilmiyordum," dedi.

"Cesedi görmediniz mi?"

"Hayır, cesetlerden hoşlanmam."

"Ama raporda da yazılıydı."

"Hele raporlardan daha az hoşlanırım."

Tschanz sustu.

Berlach, "Bu, durumu daha da güçleştiriyor," dedi. "Schmied, gece giysisiyle Twann Deresi Boğazı'nda ne arıyordu?"

Tschanz bunun belki de durumu kolaylaştırdığını söyledi. Lamboing çevresinde frak giyinilen büyük çağrılar düzenleyecek kaç kişi olabilirdi?

Cebinden küçük bir cep takvimi çıkardı ve bunun Schmied'e ait olduğunu söyledi. "Evet biliyorum," dedi Berlach. "İçinde önemli bir şey yok."

Tschanz karşı çıktı: "Schmied 2 Kasım çarşamba günü için bir G harfi not etmiş. Tıbbi rapora göre tam o gün gece yarısından az önce öldürülmüş. Sonra aynı G 12

harfini çarşamba 26 ve salı 18 Ekim tarihlerinde de görüyoruz."

Berlach, "G her şey olabilir," dedi. "Bir kadın adı ya da onun gibi bir şey." Tschanz, "Kadın adı pek olamaz," diye karşılık verdi. "Schmied'in kız arkadaşının adı Anna idi ve Schmi-ed çapkın biri değildi."

Komiser, "Bunu da bilmiyorum," dedi ve Tschanz'ın bilgisizliğine şaşırdığını görünce, "beni tek ilgilendiren, Schmied'in katilinin kim olduğu Tschanz," diye ekledi. Tschanz kibarca, "Elbette," dedi ve başını sallayıp güldü. "Ne tuhaf insansınız Komiser Berlach!"

Berlach ağırbaşlılıkla, "Farelere bayılan bir kediyim ben," dedi. "Kocaman, yaşlı bir kara kedi."

Tschanz buna ne yanıt vereceğini pek kestiremedi, sonra "G harfinin not edilmiş olduğu günlerde Schmied hep frak giyip Mercedes'Ie yola çıkarmış," dedi.

"Ya, bunu nerden öğrendiniz?"

"Bayan Schönler'den."

"Yaa." Berlach sustu. Sonra, "Evet, bunlar gerçekler," dedi.

Tschanz dikkatle komiserin yüzüne baktı, sonra bir sigara yakıp duraksayarak, "Doktor Lutz bana sizin bir kuşkunuz olduğunu söyledi," dedi.

"Evet Tschanz, bu doğru."

"Schmied olayında sizin yardımcınız olarak görevlendirildiğime göre, kimden kuşkulandığınızı bana söyleyemez misiniz Komiser Berlach?"

Berlach, Tschanz gibi ağır ağır ve her bir sözcüğü tartarak, "Benim kuşkum bilimsel, kriminolojik bir veriye dayanmıyor," dedi. "Hiçbir kanıtım yok yani. Ne derecede az şey bildiğimi siz de gördünüz. Yalnızca bir

varsayım, ama kuşkulandığım kişi zamanla yakayı ele verecek delilleri sağlayacak bana."

"Yani nasıl Komiser Bey?" diye sordu Tschanz.

Berlach, "Onu tutuklamamı sağlayacak olan deliller elime geçene değin beklemeliyim," dedi.

Tschanz kibarca "Sizinle birlikte çalışacağıma göre, araştırmalarımı kimin üzerinde odaklaştıracağımı bilmeliyim," dedi.

"Her şeyden önce nesnel olmalıyız. Soruşturmayı siz yürüttüğünüze göre sizin için önemli bu, bir kuşkum olduğuna göre benim için de önemli. Kuşkum doğru çıkacak mı, bunu daha bilemem, sizin soruşturmalarınızın sonuçlarını bekleyeceğim. Siz benim kuşkumdan bağımsız olarak Schmied'in katilini bulmalısınız. Kuşkulandığım kişi gerçekten katilse, benim yaklaşımımın tersine daha bilimsel, daha pürüzsüz bir yaklaşımla siz de aynı sonuca varacaksınız. Değilse, o zaman siz doğrusunu bulmuş olacaksınız, yani bu durumda kuşkulanmış olduğum kişinin adını boş yere öğrenmenize gerek yok."

Bir süre sustular, sonra ihtiyar, "Bu çalışma yöntemi size uygun mu?" diye sordu. Tschanz bir an duraksadı. Sonra, "Evet, uygun," dedi.

"Şimdi ne yapmak istiyorsunuz Tschanz?"

Tschanz cama doğru gitti. "Schmied bugün için de bir G harfi not etmiş. Lamboing'e gidip bir şeyler bulmaya çalışacağım. Saat yedide yola çıkarım, yani Schmied'in Tessenberg'e giderken yola çıkmış olduğu saatte."

Sonra dönüp kibarca ama aynı zamanda şaka yapıyormuş gibi, "Siz de gelir miydiniz Komiser Bey?" diye sordu.

1-)

Berlach hiç beklenilmedik bir yanıt verdi: "Evet Tschanz, ben de gelirim."

Tschanz bu yanıtı hesaba katmamış olduğundan biraz şaşırarak, "Oldu, öyleyse," dedi. "Saat yedide."

Kapıdan dönüp, "Bayan Schönler'e gitmiştiniz Komiser Berlach. Orada bir şey buldunuz mu?" diye sordu. İhtiyar hemen yanıt vermedi, masanın üstünde duran dosyayı çekmeceye kilitleyip, anahtarı yanına aldı.

En sonunda, "Hayır Tschanz," dedi. "Hiçbir şey bulamadım. Şimdi gidebilirsiniz." s- * *

Saat yedide Tschanz Altenberg'e, komiserin 1933'ten beri oturduğu Aare yöresindeki evine gitti. Yağmur yağıyordu ve hızla ilerleyen polis arabası Neydeck Köprü-sü'nün dönemecinde kayıverdi. Ama Tschanz arabaya hemen hâkim oldu. Altenberg -Sokağı'na vardığında hızı azalttı, çünkü Berlach'ın evine hiç gitmemişti, ıslak damların ardından güçlükle ev numarasını seçebildi. Ama birkaç kez klakson çaldığı halde, evde hiç kıpırdama olmadı. Tschanz arabadan atlayıp yağmur altında evin kapısına doğru koştu. Karanlıkta zili seçemediği için, ufak bir duraksamadan sonra tokmağı çekti. Kapı kilitli değildi. Tschanz içeri girdi, karşısına aralığından biraz ışık sızan bir kapı çıktı. Kapıya doğru yürüyüp vurdu, hiçbir yanıt alamayınca açtı. Bir salona girmişti. Duvardaki raflarda kitaplar vardı. Berlach sedire uzanmıştı. Komiser uyuyordu, ama kalın paltosunu giymiş olduğuna göre Biel Gölü'ne doğru yola çıkmaya hazırdı. Elinde bir kitap tutuyordu. Tschanz onun ağır ağır soluk alışını duydu, sıkılmıştı. Uyuyan ihtiyar ve sürüyle kitap bir tedirginlik uyandırıyordu insanda. Dikkatle çevresine bakındı. Odanın hiç penceresi yoktu, ama duvarlarda öte-15

ki odalara açılan kapılar vardı. Tam ortada büyük bir yazı masası duruyordu. Tschanz ürperdi, çünkü masanın üzerinde kocaman bir bronz yılan yatıyordu.

Sedirden Berlach'ın dingin sesi geldi: "Bunu İstanbul'dan getirdim." Berlach ayağa kalktı. "Görüyorsunuz ya Tschanz, paltomu giydim bile, yola çıkabiliriz."

Tschanz'ın şaşkınlığı geçmemişti. "Özür dilerim ama," dedi, "uyuyordunuz, gelişimi duymadınız. Kapının zilini de göremedim." "Zilim yoktur, ne gerek var ki, kapıyı kilitlemem hiç."

"Ya çıkacak olsanız?"

"Çıkacak olsam da. Eve döndüğümde bir şey çalınmış mı, çalınmamış mı diye bakmak heyecanlı oluyor."

Tschanz gülerek, İstanbul'dan getirilmiş olan bronz yılanı eline aldı.

Komiser biraz alayla, "Bununla az kalsın öldürülüyordum," dedi. Tschanz yılanın kafasının tutamak olarak kullanıldığını, gövdesinin ise keskin bir bıçak olduğunu ayrımsadı. Şaşkınlıkla bu ürkünç silahın üzerinde parıldayan tuhaf süslemelere baktı. Berlach yanında duruyordu.

Tschanz'ı uzun uzun ve düşünceli düşünceli süzerek, "Yılanlar gibi zeki olun," dedi. Sonra gülümsedi. "Ve güvercinler gibi yumuşak." Usulca Tschanz'ın omzuna dokundu: "Uyudum ben. Günlerden beri ilk kez. Şu kahrolasıca midem!"

Tschanz, "Öylesine kötü mü?" diye sordu.

Komiser soğukkanlılıkla, "Evet öylesine kötü," diye yanıtladı.

"Sizin evde kalmanız daha iyi olur Bay Berlach, hava soğuk, yağmur da yağıyor."

16

Berlach gene Tschanz'a baktı, sonra güldü. "Saçmalık. Görevimiz katili yakalamak. Evde kalmam işinize gelirdi ya."

Neydeck Köprüsü'nden geçtiklerinde Berlach, "Neden kentten geçeceğinize Aargauerstal üstünden Zolli-kofen'e gitmiyorsunuz Tschanz?" diye sordu.

"Daha kestirme olurdu." "Twann'a, Zollikofen - Biel'den değil de, Kerzers - Erlach üzerinden gitmek istediğimden."

"Bu pek alışıldık bir yol değil Tschanz."

"Pek alışılmadık da değil."

Gene sustular. Kentin ışıkları önlerinden kayıp gidiyordu. Ama Betlehem'e vardıklarında Tschanz, "Hiç Schmied'le yola çıktığınız oldu mu?" diye sordu.

"Çook. O dikkatli bir sürücüydü." Berlach hemen hemen yüz onu gösteren kilometre saatine düşünceli düşünceli baktı.

Tschanz hızı biraz azalttı. "Bir kez Schmied'le yola çıkmıştık. Şeytan gibi ağır sürüyordu arabayı. Arabasına tuhaf bir ad taktığını anımsıyorum. O adı benzin alacağı zaman söylemişti. Acaba siz anımsıyor musunuz? Ben unuttum."

Berlach, "Arabasına Mavi Charon derdi," dedi.

"Charon, Yunan efsanesinden bir ad değil mi?"

"Charon, ölüleri yeraltı dünyasına götürürdü Tschanz."

"Schmied'in ailesi varlıklıydı, oğullarını okutabildiler. Bizler gibi değil yani. Bu yüzden Charon'nun kim olduğunu da biliyordu. Ama biz bilmeyiz işte."

Berlach ellerini paltosunun ceplerine sokarak gene kilometre saatine baktı. "Evet Tschanz," dedi. "Schmi-ed kültürlüydü. Yunanca ve Latince bilirdi. Ve öğrenim 17

görmüş biri olarak büyük bir gelecek vardı önünde. Ama ben olsam, gene de yüz kilometreyi aşmazdım."

Gümmenen'den az sonra bir benzin istasyonunun önünde araba birden durdu. Bir adam yardımcı olmak için yanlarına geldi.

"Polis," dedi Tschanz. "Bir bilgi edinmek istiyoruz."

Arabalarına doğru eğilen meraklı ve azıcık ürkmüş bir yüzü belli belirsiz seçebildiler.

"İki gün önce arabasına "Mavi Charon" adını takmış bir şoför buradan geçti mi?" Adam şaşkın şaşkın başını salladı. Tschanz yola devam etti. "Öbürüne sorarız." Kerzers istasyonunda da hiçbir şey bilmiyorlardı.

Berlach, "Bu yaptığınız çok anlamsız," diye homurdandı.

Erlach'da Tschanz'ın şansı açıldı. Böyle birinin pazartesi akşamı oradan geçmiş olduğunu söylediler.

Landeron'dan Neuenburg - Biel yoluna saparlarken, Tschanz "Gördünüz mü?" dedi. "Şimdi Schmied'in pazartesi akşamı Kerzers - Ins üzerinden geçtiğini öğrenmiş bulunuyoruz." Komiser, "Emin misiniz?" diye sordu.

"Tam bir delil göstermedim mi?"

"Delil tam olmasına tam, ama ne işe yarar ki Tschanz?" "Bu böyle. Öğrendiğimiz her şey bize yardımcı olacak."

İhtiyar bunun üzerine, "Evet, gene haklısınız," dedi ve Biel Gölü'ne baktı. Yağmur durmuştu. Neuvevil-le'den sonra göl sis bulutlarının arkasından ortaya çıktı. Ligerz'e doğru saptılar. Tschanz, Lamboing'e sapan yolu aradığından arabayı yavaş sürüyordu.

Şimdi üzüm bağlarından yukarıya doğru çıkıyorlardı. Berlach camı açıp göle doğru baktı. Peters Adası'nın üzerinde yıldızlar parıldıyordu. Işıklar suda yansıyordu. Gölden hızla bir motor geçiyordu. "Üstelik bu mevsimde," diye düşündü Berlach. Ligerz'i geride bırakmışlardı, önlerindeki düzlükte ise Twann uzanıyordu.

Bir dönemeci geçip karanlıkta ormana doğru ilerlemeye başladılar. Tschanz biraz kararsızdı. Belki de bu yolun yalnızca Schernelz'e çıktığını söyledi. Karşılarına bir adam çıktığında, arabayı durdurdu. "Lamboing'e böyle mi gidilir?"

Deri ceketli adam, "Dosdoğru gideceksiniz," dedi. "Ormanın ucundaki beyaz evlerin sırasına varınca, sağa, ormana doğru saparsınız." Sonra arabanın ışıkları altında zıplayıp hoplayan kara beyaz benekli köpeğine ıslık çaldı: "Ping Ping, buraya.gel!" Üzüm bağlarını geride bırakıp az sonra ormana vardılar. Çamlar farların altında sonsuzluğa değin uzanan kocaman sütunlar gibi karşılarına çıkıyordu. Yol dar ve kötüydü, arada sırada ağaç dallan camlara çarpıyordu. Sağdan dümdüz aşağıya doğru iniliyordu. Tschanz arabayı öylesine ağır sürüyordu ki, aşağıdaki suyun şarıltısını duyabiliyorlardı.

Tschanz, "Twann Deresi Boğazı," diye açıkladı. "Öbür yanda ise Twann'a giden yol uzanıyor."

Sol yanda beliren kayalar gecenin karanlığında bembeyaz ışıldıyorlardı. Ay ışığı olmadığından, kayalar dışında her yer kapkaranlıktı. Yol artık yukarı doğru çıkmıyordu, dere ise yanı başlarında şırıldıyordu. Sola sapıp bir köprüden geçtiler. Önlerinde bir yol uzanıyordu. Twann - Lamboing yolu. Tschanz arabayı durdurdu. Farları söndürdü, koyu bir karanlığa gömüldüler.

19

Berlach, "Ya şimdi ne olacak?" diye sordu.

"Şimdi bekleyeceğiz. Saat sekize yirmi var."

Bir süre öyle beklediler, saat sekiz olup da bir şey çıkmayınca, Berlach, Tschanz'ın planını öğrenmenin zamanı geldiğini söyledi.

"Kesin bir şey yok Komiser Bey. Schmied olayında öyle ileri bir aşamada değilim daha. Bir kuşkunuz olmasına karşın, siz de karanlıktasınız. Şu olanağı hesaba katıyorum: Bu gece Schmied'in çarşamba günü gittiği yerde gene bir toplantı olabilir ve belki bu toplantıya katılmak üzere birkaç kişi bu yoldan geçebilir; çünkü günümüzde frak giyinilen toplantılar genellikle kalabalık olur. Bu, doğal olarak yalnızca bir varsayım Komiser Berlach, ama bizim uğraşımızda her tür varsayım değerlendirilmeli." Komiser pek inanmayarak meslektaşının düşüncelerine karşı çıktı. Schmied'in Tessenberg'e gidişi üzerine Biel, Neuenstadt, Twann ve Lamboing polisinin yaptıkları araştırmaların bir sonuca varmadığını söyledi.

Tschanz, Schmied'in Biel ve Neuenstadt polislerinden daha becerikli bir katile kurban gitmiş olabileceğini söyledi.

Berlach homurdandı. "Tschanz bunu nerden bilebilir ki?"

Tschanz, "Ben kimseden kuşkulanmıyorum," dedi. "Ama Schmied'i öldüren kişiye saygı duyuyorum; yani burada saygıdan söz edilebilirse."

Berlach omuzlarını azıcık yukarı doğru çekmiş, hiç kımıldamadan dinliyordu. "Ve siz Tschanz, saygı duyduğunuz bu kişiyi mi yakalamak istiyorsunuz?"

"Öyle Komiser Bey."

20

Gene bir süre susup beklediler, derken birden Twann Ormanı önlerinde aydınlandı. Bir arabanın farları onları göz kamaştırıcı bîr ışığa bürüdü. Yanlarından geçen bir Limousine, Lamboing'e doğru yol alıp gecenin karanlığında gözden yitti.

Tschanz motoru işletti. İki araba daha geçti. İçleri dolu, kocaman, karanlık arabalar. Tschanz onları izlemeye başladı.

Orman sona ermişti. Önlerinde son arabanın farları parlarken, kapısının aralığından sızan ışıkta parlayan lokanta levhasını ve bir sürü köy evini geçtiler.

Tessenberg düzlüğüne vardılar. Gökyüzü pırıl pırıldı. Yükselen Boğa ve batan Şılyak yıldızları parlıyor, Jüpiter gökyüzünde alev alev ışıldıyordu.

Yol kuzeye doğru döndü, önlerinde Spitzberg Chas-seral'ın koyu çizgileri belirdi. Dağların eteklerinde Lam-boing köylerinin, Diessee ve Nods'un ışıkları parlıyordu. O sırada önlerinde giden arabalar sola, bir tarla yoluna saptılar, Tschanz arabayı durdurdu. Dışarıyı görebilmek için camı indirdi. Tarlanın orada girişi aydınlatılmış olan ve önünde arabaların durduğu kavak ağaçlarıyla çevrili bir evi belli belirsiz seçebildiler. Sesler onlara değin

geliyordu, sonra herkes eve girdi ve her yer gene sessizliğe gömüldü. Girişteki ışıklar söndü. Tschanz, "Başka birini beklemiyorlar artık," dedi.

Berlach arabadan inip soğuk gece havasını içine çekti, hoş bir duyguydu bu. Tschanz'ın arabayı yolun solundan ortaya döndürüşünü izledi. Lamboing yolu son derecede dardt. Tschanz da arabadan indi, komiserin yanma geldi. Tarla yolundan eve doğru yürümeye başladılar. Yol çamurluydu ve su birikintileri ile doluydu, dernek ki buraya da yağmur yağmıştı.

21

Sonra alçak bir duvarın önüne geldiler, ama yollarını kesen bahçe kapısı kapalıydı. Duvar boyunu aşan paslı demir parmaklıkların ardından eve baktılar.

Bahçe boştu, kavak ağaçlarının arasında duran Li-mousinler kocaman hayvanları andırıyorlardı. Her yer ıssız gibiydi.

Karanlıkta güçlükle demir parmaklıklara asılı levhayı seçebildiler. Levha bir yerinden kopmuş olmalıydı, çarpık duruyordu. Tschanz arabadan getirdiği cep fenerini açınca, levhanın üzerinde koca bir G harfini seçebildiler.

Gene karanlıkta duruyorlardı. Tschanz, "Gördünüz mü?" dedi. "Varsayımım doğruymuş. Boş attım, dolu çıktı." Sonra memnun bir tavırla "Bana bir sigara verin Komiser Bey," diye rica etti. "Bunu hak ettim."

Berlach sigarayı uzattı. "Şimdi G harfinin ne olduğunu öğrenmeliyiz."

"Çok basit: Gastmann."

"Nasıl?"

"Telefon rehberine baktım. Lamboing'de yalnızca iki tane G var."

Berlach şaşkın şaşkın güldü. Sonra, "Öteki G olamaz mı?" diye sordu.

"Hayır, öbürü Gendarmerie2. Yoksa jandarmanın böyle bir olayla ilgisi olabileceğini mi sanıyorsunuz?"

İhtiyar, "Her şey olabilir Tschanz," dedi.

Tschanz kibrit çaktı, ama öfkeyle kavakları savuran esintiden sigarasını yakmakta güçlük çekti.

'Jandarma.

Berlach, Lamboing, Diessee ve Ligniere polislerinin Gastmann'ı akıllarına getirmemiş olmalarını şaşırtıcı buluyordu. Ev Lamboing'den kolayca görülebilen bir yerde, tam tarlanın ortasındaydı. Böyle bir toplantıyı ise gizlemeye olanak yoktu, tersine böyle küçük bir yerde ister istemez dikkati çekiyordu. Tschanz da bunun yanıtını bilemediğini söyledi.

Evin çevresinde dolaşmaya karar verdiler. Birbirlerinden ayrıldılar; her biri başka bir yönü seçmişti.

Tschanz gecenin karanlığında gözden yitti, Berlach yalnız kaldı. Sağa sola saptı. Üşüdüğü için paltosunun yakasını yukarıya çekti. Midesinde gene bir ağırlık duyuyordu, iğne gibi batan sancılar yüzünden alnında soğuk terler birikmişti. Duvar boyu yürüdü ve duvar sağa doğru kıvrıldığında o da saptı. Ev hâlâ koyu karanlığın içindeydi. Berlach yeniden durakladı ve duvara yaslandı. Ormanın kıyısından Lamboing ışıklarını görünce, yürümeyi sürdürdü. Duvar yeniden, bu kez batıya doğru yön değiştirdi. Evin arka kısmı aydınlatılmıştı, ışık ilk kattaki camlardan geliyordu. Bir piyano sesi duydu, kulak verdi, biri Bach çalıyordu.

Yürümeye devam etti. Hesabına göre şimdi Tschanz'la karşılaşmalıydı, ışıkların yansıdığı tarlaya doğru dikkatle baktı ve birkaç adım ötesinde bir hayvanın durduğunu çok geç ayrımsadı.

Berlach hayvanlardan iyi anlardı, ama böylesine dev bir yaratıkla hiç karşılaşmamıştı. Hayvanı yeterince göremediği, yalnızca şöyle bir seçebildiği halde, yerden yukarıya doğru yükselen gövdesi öylesine tüyler ürperticiydi ki, olduğu yerde donakaldı. Hayvanın pek umursamadan ağır ağır başını çevirip gözlerini nasıl

23

ona diktiğini gördü. Parlak ama bomboş iki deliği andıran yuvarlak gözler.

Bu beklenilmedik karşılaşma, hayvanın gücü, kuvveti ve tuhaf görünümü Berlach'ıolduğu yerde çivilemişti. Soğukkanlılığını yitirmedi, ama eyleme geçmek gerekliliğini unuttu. Korkmadan, fakat büyülenmiş gibi hayvana bakıyordu. Kötülük, anlamak, çözümlemek istediği bu büyük giz, onu hep böylesine büyülemişti.

Ve köpek ansızın saldırıya geçti. Üzerine atlayan dev bir gölge, kaba güç ve öldürme tutkusuyla tutuşan bir canavar; Çılgınca saldırıya geçen yaratığın ağırlığıyla hemen yere yuvarlandı Berlach, korunmak için ancak sol koluyla kendi boğazını kapayabildi, hiçbir ses, hiçbir korku çığlığı çıkarmadı, olup biten öylesine doğal ve dünya yasalarına uygun görünüyordu ki.

Ama hayvan dişleri arasına aldığı kolunu paramparça etmeden bir silah sesi duydu. Üstündeki gövde sarsıldı ve sıcak bir kan seli elinden aşağıya döküldü. Köpek ölmüştü. Şimdi hayvan tüm ağırlığıyla üzerinde yatıyordu. Berlach eliyle bu ıslak, kaygan tüyleri yokladı. Güçlükle, sendeleyerek ayağa kalkıp elini yerdeki bir iki ot parçasına sildi. Tschanz geldi, yaklaşırken tabancayı paltosunun cebine attı. Ceketin parçalanmış sol koluna kaygıyla bakarak, "Yaralı değilsiniz ya komiserim?" diye sordu.

"Yok. Hayvan ısıramadı."

Tschanz yere çömeldi ve hayvanın kafasını ışığa doğru çevirdi. İrkilerek, "Tam yırtıcı hayvan dişleri," dedi. "Bu canavar sizi paramparça edecekti komiserim."

"Yaşamımı kurtardınız Tschanz."

"Siz yanınızda hiç silah taşımaz mısınız?"

24

Berlach önünde hiç devinimsiz duran yığına ayağıyla dokunarak, "Çok ender Tschanz," dedi ve sustular.

Çıplak, pis toprağın üzerinde yatan ölü köpeğe baktılar. Ayaklarının dibinde kocaman, kapkara bir göl belirmişti: Hayvanın boğazından kara bir lav seli gibi oluk oluk akan kan.

Başlarını kaldırdıklarında gözlerinin önünde değişik bir sahne belirdi. Müzik kesilmiş, aydınlatılmış camlar ardına değin açılmıştı, gece giysileri giymiş bir sürü insan camlardan dışarıya sarkıyorlardı. Berlach ve Tschanz bakıştılar, sahneye çıkmış gibi orta yerde durmaları yadırgatıcı bir duyguydu, üstelik de, "Tavşanla tilkinin birbirlerine iyi geceler diledikleri böylesine cascavlak bir yerde," diye düşündü komiser öfkeyle.

Beş büyük pencereden birinin önünde ötekilerden ayrılan bir adam duruyordu, tuhaf ve duru bir sesle onlara ne aradıklarını sordu.

Berlach sakin sakin, "Polis," diye yanıtladı ve mutlaka Bay Gastmann'la görüşmeleri gerektiğini ekledi.

Adam, Bay Gastmann'la görüşebilmek için bir köpeğin vurulmasını şaşkınlıkla karşıladığını söyledi. Üstelik şimdi müzik dinlenecekti, canı Bach dinlemek istiyordu, camı kendine güvenen, kaygısız hareketlerle yine kapadı, konuşmasında hiçbir öfke belirtisi sezilmiyordu, daha çok bir umursamazlık vardı.

Camlardan sesler geliyordu. "Görülmedik şey!" "Buna ne buyrulur Müdür Bey?", "Rezalet!", "Bu polis de! Olacak şey mi efendim!" Sonra herkes geri çekildi, camlar artarda kapandı ve her yer sessizleşti.

Polisler için dönmekten başka çare yoktu. Bahçe duvarının önündeki girişte bekleniyorlardı; heyecanla oradan oraya koşuşan bir gölge gördüler.

25

Berlach, Tschanz'a, "Çabuk ışığı yakın," diye fısıldadı. Yanan cep fenerinin ışığında şık bir gece giysisi giymiş olan bir adamın ablak, şişkin, çizgileri belirgin ama biraz yavanca yüzü belirdi. Parmağında ağır bir yüzük parlıyordu. Berlach'ın hafif bir uyarısı üzerine ışık hemen söndü.

Şişko, "Kimsiniz be?" diye homurdandı.

"Komiser Berlach. Siz Bay Gastmann mısınız?"

"Milletvekili Schwendi. Albay Schwendi. Burada ileri geri ateş etmeye utanmıyor musunuz baş belaları?"

Berlach soğukkanlılıkla, "Bir soruşturma yapıyoruz, Bay Gastmann'la görüşmemiz gerekiyor sayın Milletvekili," dedi.

Ama milletvekili yatışacağa benzemiyordu. "Bir ayrıcalığınız mı var?" diye gürledi. Berlach adamın öteki unvanını kullanmaya karar verdi ve albayın yanıldığını, kendisinin hukukla hiçbir ilgisi olmadığını söyledi.

Ama albay milletvekilinden de baskın çıktı. "Öyleyse komünistsin baş belası." Bir albay olarak burada müzik dinlenirken, silah atılmasına izin veremezdi. Batı uygarlığına karşı her tür gösteriyi kınıyordu, İsviçre gereğinde askeri düzeni sağlamasını bilirdi.

Milletvekilinin dünyadan haberi olmadığına göre, Berlach'ın işi başka türlü ele alması gerekiyordu. Kesin bir tavırla, "Milletvekilinin söyledikleri tutanağa geçirilmeyecek Tschanz," diye buyurdu.

Milletvekili birden kendine geldi. "Ne tutanağı?"

Berlach, Bern'de görevli bulunan bir polis komiseri olarak polis memuru Schmied'in öldürülmesiyle ilgili bir soruşturma yaptığını söyledi. Görevi gereği çeşitli kişilerin belirli sorulara verdikleri yanıtların bir tutana-26

ğını hazırlıyordu, ama —bir an hangi unvanı kullanacağını bilemediği için durakladı— ama albay herhalde durumu pek doğru olarak değerlendiremediğinden, milletvekilinin sözleri tutanağa geçirilmeyecekti.

Albay şaşırmıştı. "Siz polistensiniz," dedi. "O zaman durum değişir."

"Özür dilerim," diye ekledi. Öğleyin Türk Başkon-solosluğu'nda yemek yemişti, öğleden sonra, "İsviçre Kılıcı" adlı albaylar toplantısına başkan seçilmiş, ardından onuruna İçkili bir yemek verilmişti, üstelik öğleden önce de parti örgütünün özel bir oturumunda bulunmuştu, şimdi de dünyaca ünlü

bir piyanistle birlikte Gastmann'daki şu toplantı... Ayakta duramayacak, derecede yorgundu.

Berlach gene Bay Gastmann'la görüşme olanağının olup olmadığını öğrenmek istedi. Schwendi, "Gastmann'dan ne istiyorsunuz?" dedi. "Onun öldürülen polis memuruyla ne ilgisi olabilir ki?"

"Schmied geçen çarşamba onun konuğuydu, Twann'a dönüşünde öldürüldü." Milletvekili, "Şu tersliğe bak," dedi. "Gastmann da olur olmaz herkesi çağırır. Sonra da böyle durumlara düşeriz."

Sustu ve düşünmeye başladı.

Sonra, "Ben Gastmann'ın avukatıyım," diye konuşmasını sürdürdü. "Neden özellikle bu gece geldiniz? Hiç olmazsa telefon edebilirdiniz."

Berlach bu olayın Gastmann'la ilgisini ancak yeni ayrımsamış olduklarını söyledi. Albayın aklı pek yatmamıştı:

"Ya köpeğin ilgisi ne?"

"Üzerime saldırdı, Tschanz da vurmak zorunda kaldı."

27

Schwendi biraz yumuşayarak, "Pekâlâ," dedi. "Ama Gastmann'la şimdi gerçekten görüşemezsiniz. Polisin de bazı toplum kurallarına saygı göstermesi gerekir. Ben bugün bir aralık Gastmann'la konuşur, yarın da büronuza gelirim. Yanınızda Schmied'in,bir resmi var mı?"

Berlach cüzdanından bir fotoğraf çıkartıp ona uzattı.

Milletvekili, "Teşekkür ederim," dedi.

Sonra selam verip eve girdi.

Şimdi Berlach ile Tschanz gene paslı demir parmaklıkların önünde tek başlarına kalmışlardı; ev gene eskisi gibiydi.

Berlach "Bir milletvekiline karşı gelinmez," dedi. "Dokunulmazlığı vardır, üstelik de hem albay, hem de avukatsa yedi canlı demektir. Ortada kaldık işte. Elimiz, kolumuz bağlı."

Tschanz sesini çıkarmadı, düşünüyor gibiydi. Sonunda, "Saat dokuz .oldu komiserim," dedi. "Yapacağımız en iyi iş Lamboing polisine gidip, Gastmann üzerine görüşmek olacak." "Tamam," dedi Berlach. "Bunu yapabilirsiniz. Lam-boing'de nasıl oluyor da Schmied'in Gastmann'ın konuğu olduğunu bilmiyorlar, bunu öğrenmeye çalışın. Ben boğazın oradaki küçük lokantaya gideceğim, midem için bir şeyler yapmalıyım. Sizi orada beklerim." Tarla yolundan dönüp arabaya, vardılar, Tschanz arabaya binip yola çıktı, birkaç dakika sonra Lambo-ing'e vardı.

Polisi lokantada buldu, köylülerin az ötesinde, Twann'dan gelmiş olan Clenin'in masasında oturuyordu, görüşüyorlardı. Lamboingli polis ufak tefek, şişman ve kızıl saçlıydı. Adı Jean Pierre Charnel'di.

2S

Tschanz aralarına katılınca, polislerin Bern'deki meslektaşlarına karşı duydukları soğukluk kısa sürede yok oldu. Yalnız Charnel Fransızca yerine Almanca konuşulmasından hoşnut kalmamıştı, Almanca'yı pek iyi bilmiyordu. Beyaz şarap içtiler, Tschanz peynir ekmek yedi, ama Gastmann'dan geldiğini kimseye söylemedi, yalnızca onlara bir iz bulup bulmadıklarını sordu.

Charnel, "Non," dedi. "Yok hiçbir iz. On a rien tro-uve, hiçbir şey bulmak yok." Bu çevrede yalnızca bir kişi bu olayla ilgili olabilirdi: Rollier'de bir ev satın almış olan, evine durmadan konuklar girip çıkan, çarşamba günü de büyük bir davet vermiş olan Gastmann adında biri. Ama Schmied oraya gitmemişti. Gastmann'ın hiçbir şey bildiği yoktu, Schmied'in adını bile duymamıştı. "Schmied N'etait pas chez Gastmann impossible. Hiç olmaz böyle bir şey."

Tschanz bu bozuk konuşmayı dinledikten sonra, o gün Gastmann'a gitmiş olan kişilerin de sorguya çekilmesi gerektiğini söyledi.

Clenin bunu yapmış olduğunu açıkladı. Ligerz'in az ötesindeki Schernelz'de Gastmann'ı çok iyi tanıyan, sık sık ona konuk giden, çarşamba günkü çağrıya da katılmış olan bir yazar oturuyormuş. O da Schmied ile ilgili hiçbir şey bilmiyormuş, adını bile duymamışmış, ayrıca bir polisin Gastmann'ın evine girip çıkabileceğine aklı almıyormuş.

Tschanz alnını kırıştırarak, "Demek bir yazar," dedi. "Şu yaratığı gidip bir de ben inceleyeyim. Yazarlar bir tuhaftır, ama bu çok bilmişlerle baş edebilirim gene de." Sonra, "Ya bu Gastmann kimmiş Charnel?" diye soruşturmayı sürdürdü.

Lamboingli polis hayranlıkla "Un monsieur tres ric-he," diye yanıtladı. "Vardır su gibi parası ve çok noble ! Benim nişanlıma verdi bahşiş .
" Övünerek garson kızı gösterdi. "Tam bir kral gibi. Ama hiçbir amaçla değil. Yok hiçbir zaman."

"Mesleği nedir?"

"Filozof."

"Bundan ne anlıyorsunuz Charnel?"

"Bir adam çok düşünmek, hiçbir şey yapmamak."

"Ama para kazanması gerekir?"

Charnel başını salladı: "O kazanmaz para, ama vardır parası. Bütün Lamboing Köyü için verir vergileri. Bu yeter bize. Gastmann tüm köyün en sevimli insanıdır."

"Şu Gastmann'ı da şöyle bir ele almak gerekecek," dedi Tschanz. "Yarın ona giderim." Charnel "O zaman köpeğine dikkat," diye uyardı. "Çok tehlikeli bir hayvan." Tschanz ayağa kalktı ve Lamboingli polisin omzuna vurdu. "Hah, ben onunla baş edebilirim."

* * *

Tschanz, Berlach'ın kendisini beklediği lokantaya gitmek üzere Clenin ile Charnel'den ayrıldığında, saat on olmuştu. Ama Gastmann'ın evine sapan tarla yolunda arabayı gene durdurdu. Arabadan inip ağır adımlarla bahçe kapısına doğru yürüdü. Sonra duvar boyu yürümeyi sürdürdü. Ev gene az önceki gibi karanlık ve sessizdi, esintide savrulan dev gibi kavak ağaçlarıyla çevrilmişti. Limousinler hâlâ park yerinde duruyorlardı. Ama Tschanz evin çevresinde dolaşmadı, yalnızca evin aydınlatılmış arka kısmını görebileceği bir köşeye doğru gitti. Sarı camların ardında tek tük insan gölgeleri beli-3ü riyordu Tschanz görünmemek için iyice duvara yaslandı. Tarlaya doğru baktı. Köpek artık yerde yatmıyordu. Biri onu götürmüş olmalıydı, yalnızca kan birikintisi camdan yansıyan ışıkta kara kara parlıyordu, Tschanz arabaya döndü.

Boğazdaki lokantada Berlach'ı bulamadı. Garson kadın Berlach'ın bir kadeh içtikten sonra yarım saat önce yola çıkmış olduğunu söyledi, lokantada beş dakika bile kalmamıştı.

Tschanz ihtiyarın ne yapmış olduğunu düşündü, ama daralan yol tüm dikkatini üzerine çektiğinden, düşünmesini sürdüremedi. Bir süre önce arabayı park edip beklemiş oldukları köprüden, sonra ormandan geçti.

Sonra başından tuhaf ve ürkünç bir olay geçti; düşündürücü bir olay. Hızla giderken birden aşağıda, beyaz kayaların arasında ayna gibi parlayan gölü gördü. Olay yerine gelmiş olmalıydı. Tam o anda kayaların arasından fırlayan kara bir gölge, arabayı durdurması için işaret verdi.

Tschanz ister istemez durdu ve arabanın sağ kapısını açtı, ama aynı anda pişman oldu, çünkü aynı olayın vurulmadan hemen önce Schmied'in de başından geçmiş olduğunu anımsadı. Elini paltosunun cebine sokup tabancasını kavradı, silahın soğukluğu içine bir dinginlik verir gibi oldu. Gölge daha da yaklaştı. O zaman onun Berlach olduğunu gördü, ama heyecanı geçmemişti, nedenini anlamadığı bir yılgıya kapılarak bembeyaz kesildi. Berlach eğildi birbirlerine baktılar, bu bakışma sanki saatler sürdü, oysa ancak bir iki saniye geçmişti. İkisi de tek sözcük bile konuşmadı, ikisinin de gözleri donmuş gibiydi. Sonra Berlach, Tschanz'ın yanına yerleşti, Tschanz elini gizli silahından uzaklaştırdı.

Berlach umursamaz bir sesle, "Yola devam et Tschanz," dedi.

Tschanz ihtiyarın kendisine "sen" dediğini duyunca irkildi, ama bu olaydan sonra komiser onu hep böyle çağırdı.

Ancak Biel'i geçtikten sonra Berlach sessizliği bozdu ve Tschanz'a Lamboing'de ne öğrenmiş olduğunu sordu. "Oradan söz ederken, artık Fransızca adını kullanalım," dedi. Charnel ile Clenin'in, öldürülen Schmied'in Gast-mann'a gitmiş olmasını pek olası bulmadıklarını duyduğunda sesini çıkarmadı; Clenin'in sözünü etmiş olduğu yazarla da kendisinin görüşeceğini söyledi.

Tschanz her zamankinden daha canla başla bilgi veriyordu. Konuşulmaya başlandığında rahatlamıştı. İçindeki tuhaf heyecanı bastırmak istiyordu, ama bataklıklara vardıklarında gene sustular.

Saat on biri geçe, Berlach'ın Altenberg'deki evi önünde duruldu. Komiser arabadan indi.

Tschanz'ın elini sıkarak, "Sana gene teşekkür ederim Tschanz," dedi. "Aslında insan söylemeye çekiniyor, ama benim yaşamımı kurtardın."

Berlach hızla uzaklaşan arabanın farları gözden yite-ne dek orada durdu. "Artık arabayı istediği gibi sürebilir."

Kilitlenmemiş olan evine girdi, kitaplarla dolu olan girişte elini paltosunun cebine götürüp bir silah çıkardı, özenle yazı masasının üzerindeki yılanın yanına koydu. Bu kocaman, ağı r bir tabancaydı ...

Sonra kalın paltosunu ağır ağır çıkardı. Soyununca sol kolunun, köpeklerini saldırıya alıştıran kişilerin kullandıkları türden kalın sargılarla sarılmış olduğu ortaya çıktı.

32

Ertesi günü ihtiyar komiser deneyimlerine dayanarak bazı tatsızlıklarla karşılaşacağını düşündü, Lutz'la tartışmalarını hep böyle tanımlardı. Altenberg Köprü-sü'nden yürüyerek geçerken kendi kendine, "Şu

cumartesileri iyi biliriz," diyordu. "Memurlar hafta boyu dalga geçip dururlar, sonra da sinirli olup çatacak birini ararlar." Saat onda Schmied'in cenazesine gideceğinden, üstünde siyah, resmi bir giysi vardı. İçini en çok sıkan da şu cenaze törenini atlatamamış olmasıydı. Schwendi saat sekizi az geçe Berlach'la değil, Lutz'la görüşmeye geldi, bir gece önceki olayları Tschanz, Lutz'a bildirmişti.

Schwendi, Lutz'la aynı partideydi, bağımsızların tutucu liberal sosyalist partisi. Bu partiyi olanca gücüyle desteklemişti ve Lutz senatör seçilmediği halde, oturumdan sonra verilen bir yemekte onunla senli benli olmuştu.

Schwendi'ye göre Bern'de ilk adı Lucius olan bir kişinin halk temsilcisi seçilmesi olanaksızdı.

"Şu Bern'deki adamlarının davranışları da çok şaşırtıcı sevgili Lutz," diye başladı. "Müvekkilim Gast-mann'ın köpeğini vuruyorlar, Güney Amerika'dan getirilmiş ender rastlanan soyda bir köpek. Sonra kültürümüzü hiçe sayıyorlar. Anatol-Kraushaar Raffaeli, dünyaca ünlü bir piyanisttir. Şu İsviçreli saygı nedir bilmez, bir Avrupalı gibi düşünmekten yoksundur; dünyaya açık değildir. Buna karşı en iyi ilaç üç yıl zorunlu askerlik olmalı."

Parti arkadaşının böyle çıkagelmesine canı sıkılmıştı Lutz'un, ayrıca onun o bitmez tükenmez konuşmalarından da çekiniyordu. Schwendi'ye oturmasını rica etti.

33

Çekingen bir tavırla, "Oldukça karmaşık bir olayın içindeyiz," dedi. "Soruşturmayı yürüten genç polis, İsviçre ölçülerine göre yetenekli sayılır. Yanındaki ihtiyar komisere gelince, paslanmış demir gibidir, orası doğru. Böylesine ender bulunan Güney Amerikalı bir köpeğin ölümüne çok üzüldüm. Benim de bir köpeğim var, hayvanları çok severim, bu konuda bir soruşturma yapacağım. Bizimkilerin kriminolojik bilgileri çok yetersiz, Chicago'yla kıyasladığımda durumumuzu umutsuz görüyorum.

Lutz sustu, Schwendi'nin kendisini durmadan sessiz sessiz izlediğini sezmişti, sonra konuşmasını sürdürdü, ama kendisine alan güvenini azıcık yitirmişti. Öldürülen Schmied'in, polisin belirli nedenlerden ötürü öne

sürdüğü gibi, çarşamba günü Schwendi'nin müvekkili Gastmann'ın konuğu olup olmadığını öğrenmek istedi.

Albay, "Sevgili Lutz," diye yanıtladı. "Birbirimize numara yapmayalım. Siz polisler her şeyi nasıl olsa bilirsiniz, kardeşlerimi tanımaz mıyım ben!"

Lutz şaşkınlıktan Schwendi ile gene "siz" diye konuştu. "Ne demek istiyorsunuz sayın Milletvekili?" Senli benli olmaya bir türlü alışamamıştı.

Schwendi hem albaylığa, hem de milletvekilliğine yaraşan bir davranışla arkaya doğru yaslanıp kollarını kavuşturdu, dişlerini gıcırdattı.

"Doktor'cuğum," dedi. "Şu Schmied'i neden sevgili Gastmann'ın başına bela etmek istediğinizi bilmek isterdim. Üstelik onun evinde olup bitenler polisi bok ilgilendirir, Gestapo dönemi geceli çok oldu."

Lutz serseme dönmüştü. Çaresizce "Schmied'i neden -şu hiç tanımadığımız müvekkilinin başına bela etmiş olalım ki?" dedi. "Sonra bu cinayet bizi hiç ilgilendirmez olur mu?"

Schwendi sağ elini heyecanla Lutz'un masasına vurarak, "Yani Schmied'in Gastmann'ın Lamboing'deki evinde verdiği toplantılara Münih Üniversitesi Amerikan Kültür Tarihi Doçenti Dr. Prantl kimliğiyle katılmış olduğunu gerçekten bilmiyorsanız, tüm polislerin de bilgisizliklerinden ötürü istifa etmeleri yerinde olur," dedi.

Lutz sonunda milletvekilinin ilk adını anımsayabildiği için rahatlayarak, "Bunu bilmiyorduk, sevgili Os-kar," dedi. "Bunu ilk kez duyuyorum."

Schvvendi kuru bir sesle, "Öyle mi?" deyip susunca, Lutz kendi ezikliğinin daha çok bilincine vardı ve albayın kendisinden isteyeceği her şeye adım adım boyun eğeceğini anladı. Çaresizce Traffelet resimlerine, yürüyen askerlere, dalgalanan İsviçre bayraklarına, atın üzerindeki generale baktı. Milletvekili, soruşturma yargıcının sıkılganlığını keyifle seyrediyordu, sonunda gene, "Öyle mi?" diye yineledikten sonra:

"Demek polis yeni bir şey öğreniyor," dedi. "Demek polisin gene bir şey bildiği yok." Schwendi'nin acımasızlığı ne denli can sıkıcı olursa olsun ve Lutz ' un durumunu ne denli güçleştirirse güç-leştirsin, soruşturma yargıcının gene de Schmied'in Gastmann'a görevi gereği gitmediğini, onun Lambo-ing'de katıldığı toplantılardan polisin hiçbir bilgisi olmadığını açıklaması gerekti. Schmied'in öznel bir nedeni olması gerektiğini öne sürerek bu tatsız konuyu kapamak istedi. Onun Lamboing'deki toplantılara neden takma adla katıldığını ise daha bilemiyordu.

Schvvendi öne doğru eğilip, kızarmış, sulu gözlerle Lutz'u süzdü. "Sorun apaçık ortada," dedi. "Schmied yabancı bir güç için casusluk yapıyordu."

Lutz büsbütün şaşırarak, "Yani nasıl?" diye sordu.

Milletvekili, "Bence," dedi, "polis her şeyden önce Schmied'in neden Gastmann'a gittiğini araştırmalı."

Lutz, "Polis her şeyden önce Gastmann üzerine bilgi toplamalı sevgili Oskar," diye karşı çıktı.

Schwendi, "Gastmann'ın polise hiç zararı dokunmaz," dedi. "Senin ya da polislerden birinin onunla uğraşmasını istemiyorum. Gastmann istemiyor bunu, müvekkilim olduğuna göre benim de görevim onun isteklerini yerine getirmek."

Bu küstahça yanıt Lutz'u öylesine etkiledi ki, ne diyeceğini bilemedi. Bir sigara yaktı, şaşkınlığından Schwendi'ye de ikram etmeyi unuttu. Ancak ondan sonra sandalyesine yerleşip şöyle dedi:

"Ama Schmied, Gastmann'a gittiğine göre, yazık ki polisin müvekkilinle uğraşması gerekiyor sevgili Os-kar."

Schwendi hiç renk vermedi. "Polisin ilkin benimle uğraşması gerekiyor," dedi. "Çünkü ben Gastmann'ın avukatıyım. Tanrıya şükret ki yoluna ben çıktım Lutz, yalnızca Gastmann'a değil, sana da yardım etmek istiyorum. Kuşkusuz bu olay müvekkilim için çok tatsız, ama polis şimdiye değin

hiçbir ipucu elde edemediğine göre, senin için daha da tatsız olmalı. Ayrıca ben polisin bu olayı aydınlatabileceğinden kuşkuluyum." Lutz, "Polis hemen hemen her cinayeti aydınlatabil-miştir," diye karşılık verdi. "İstatistikler bunu kanıtlıyor. Kuşkusuz Schmied olayında bazı güçlüklerle karşılaştık, ama elimize şimdiden —bir an duraklad— şimdiden dikkate değer sonuçlar geçti. Gastmann'ı bulan biziz, Gastmann'ın seni buraya göndermesini sağlayan gene biziz. Güçlükler Gastmann'dan kaynaklanıyor,

bizden değil. Schmied olayıyla ilgili bilgiyi vermek gene Gastmann'a düşüyor, bize değil. Schmied takma adla bile olsa ona gitmişti. Bu olgu, polisi Gastmann'la uğraşmaya yöneltiyor, öldürülenin bu beklenilmedik davranışı Gastmann'ı güç bir duruma düşürüyor. Gast-mann'ın ifadesini mutlaka almalıyız. Ancak sen Schmi-ed'in neden takma bir adla müvekkiline gittiğini, hem de saptamış olduğumuz gibi birkaç kez gittiğini açıklığa kavuşturabilirsen, bundan vazgeçebiliriz."

"Tamam," dedi Schwendi. "Birbirimize karşı dürüst olalım. Bizim Gastmann üzerine açıklama yapmamız gerekmez, ama sizin Schmied'in Lamboing'de ne aradığını açıklığa kavuşturmanız gerekiyor. Sanık sizsiniz, biz değil sevgili Lutz."

Bu sözlerle beyaz kâğıt bir rulo çıkardı ve soruşturma yargıcının masasının üzerine yaydı.

"Burada sevgili Gastmann'ımızın evine girip çıkan kişilerin adları yazılı," dedi. "Listede hiçbir eksiklik yok. Ben adları üç kümeye ayırdım. İlkini gözden çıkaralım, pek ilginç değil, bunlar sanatçılar. Kuşkusuz kıvırcık saçlı Raffaeli'ye söz yok, ama o zaten yabancı, ben bizim sanatçılardan söz ediyorum. Utzensdorf ve Merlingen'den olanları. Ya Morkarten ve Niklaus Manuel savaşları üzerine oyunlar yazarlar ya da dağ manzarası resimleri yaparlar. İkinci bölüm sanayicilerden oluşuyor. Adları göreceksin, içlerinde çok önemli kişiler var, kanımca İsviçre toplumunun seçkin sınıfını bunlar oluşturuyor. Bana büyükannem tarafından köylü kanı karışmış olmasına karşın, bunu açıkça söylüyorum."

Lutz, "Ya Gastmann'a gelen öteki konuklar, yani üçüncü grup?" diye sordu, çünkü albay birden susmuştu ve onun susması soruşturma yargıcını tedirgin ediyordu, kuşkusuz Schwendi'nin amacı da buydu.

37

"Üçüncü gruba gelince," diye Schwendi konuşmasını sürdürdü. "Schmied olayını yalnız senin açından değil, sanayiciler açısından da güçleştiriyor. Çünkü bu konu üzerine polisten aslında gizli tutulması gereken bazı açıklamalar yapmam gerekiyor. Ama siz Bern polisleri Gastmann'ın peşini bırakmadığınıza, Schmied'in de Lamboing'e gitmiş olduğu ortaya çıktığına göre, sanayiciler Schmied olayıyla ilgili gerekli bilgiyi polise vermem için beni görevlendirdiler. Bizim için işin tatsız yanı, bazı çok önemli politik olguların açıklanması olacak, sizin içinse bu ülkede İsviçre uyruklu olan ya da olmayan kişiler üzerine yetkinizden burada yararlanama-manız."

Lutz, "Söylediklerinden hiçbir şey anlamıyorum," dedi.

Schwendi, "Sen politikadan ne anlarsın ki sevgili Lucius," diye karşılık verdi. "Üçüncü gruptaki kişiler yabancı bir elçiliğin sözcüleri olduklarından, adlarının kesinlikle sanayicilerle birlikte açıklanmasını istemiyorlar."

$ =r *

Şimdi Lutz milletvekilinin ne söylemek istediğini anlamıştı, soruşturma yargıcının odası bir süre derin bir sessizliğe gömüldü. Telefon çaldı; ama Lutz telefonu yalnızca, "Toplantıdayız" diye bağırmak için açtı, sonra gene sustu. En sonunda, "Bildiğime göre, bu güçle resmi yoldan yeni bir iş anlaşmasına varılmak isteniyor," dedi. Albay, "Kuşkusuz öyle," diye karşılık verdi. "Diplomatlar görüşmeleri resmi yoldan sürdürüyorlar, boş durmamak için işte. Ama Lamboing'de işler daha çok resmi olmayan yoldan, özel olarak yürütülüyor. Ticaret ÎS

yaşamında devletin araya girmeyeceği görüşmeler yapılabilir sayın Soruşturma Yargıcı."

Lutz çekingen bir tavırla, "Elbette," diye doğruldu.

Schwendi, "Elbette," diye yineledi. "Ve bu gizli görüşmelere öldürülen polis memuru Ulrich Schmied de sahte bir kimlikle karışmış."

Schwendi soruşturma yargıcının gene şaşkın şaşkın sustuğunu görünce, doğru hesaplamış olduğunu anladı. Lutz öylesine çaresizdi ki, istediği gibi oynatabilirdi onu. Ulrich Schmied olayının böylesine beklenilmedik biçimde gelişmesi, tüm kısıtlı insanlar gibi soruşturma yargıcını da öylesine etkilemiş, artık öylesine ödünler vermeye başlamıştı ki, bu cinayet olayına nesnel bir yaklaşım olanağı ortadan kalkıyordu.

Ama Lutz gene de işi hafife almaya çalıştı.

"Ben tüm bunları öyle önemsemiyorum sevgili Oskar," dedi. "İsviçreli işadamları yabancı bir güç için bile olsa, elbette ki bu tür görüşmelerin ilgilileriyle özel ilişkiler kurabilirler. Bunun tersini söylemiyorum, aynca polis bu işe karışmaz. Schmied, Gastmann'a —yineliyorum— özel olarak gitmişti, bu nedenle resmen özür dilerim, çünkü bir polis olarak bazı kaygıları olsa bile, gene de takma bir ad ve sahte bir kimlik kullanması kuşkusuz yanlıştı. Ama bu toplantılarda o tek başına değildi ki, işin içinde bazı sanatçılar da vardı sevgili Albayım."

"Onlar yalnızca dekor Lutz. Bir kültür devleri olduğumuza göre, reklam gereği kullanıyoruz onları. Görüşmelerin gizli tutulması gerek, bu iş için de sanatçılar biçilmiş kaftan. Yenilip içiliyor, kızartmalar, şarap, sigara, kadın, şundan bundan söz ediliyor, sanatçılar baş başa oturuyorlar, sıkılıyorlar, İçiyorlar ve böylece kapitalist-39

lerle o yabancı gücün sözcülerinin birlikte olduklarını görmüyorlar bile. Ayrıca görmek istemiyorlar da, çünkü ilgilenmiyorlar. Sanatçı dediğin yalnız sanatla ilgilenir. Ama aralarına katılan bir polis her şeyi öğrenebilir. Evet Lutz, şu Schmied olayı gerçekten de kaygı verici."

Lutz, "Ne yazık ki, Schmied'in Gastmann'a gidiş nedenini bilmediğimizi yinelemekten başka bir şey söyleyemiyorum," dedi.

Schwendi, "Onu görevlendiren polis değilse, başka biridir," dedi. "Lamboing'de olup bitenle ilgilenen yabancı güçler var sevgili Lucius, dünya politikası bu." "Schmied casus değildi."

"Ama bizce onun casus olduğunu gösteren türlü nedenler var. Ayrıca onun sıradan bir polis hafiyesi yerine, bir casus olması bir İsviçreliye yaraşan çok daha onurlu bir davranış."

Soruşturma yargıcı içini çekerek, "Ama artık öldü," dedi. Tüm bunları Schmied'in kendisine sorabilmek için neler vermezdi ki.

Albay, "Bu, bizi ilgilendirmez," dedi. "Ben kimseden kuşkulanmıyorum, ama Lamboing'deki görüşmelerin gizli tutulmasına özellikle bu yabancı gücün önem verdiğini sanıyorum. Bizim sorunumuz para, onlarınki ise parti politikasının ilkeleri. Birbirimize karşı açık olalım. Polis, özellikle bu alanda kimi güçlükle karşılaşacak."

Lutz kalkıp cama doğru gitti. Ağır ağır, "Müvekkilin Gastmann'ın bu işle ilgisinin ne olduğunu daha anlamış değilim," dedi.

Schwendi, beyaz ruloyu yelpaze gibi sallayarak, "Gastmann bu görüşmeler için sanayicilere ve yabancı elçiliğin sözcülerine evini açık tutuyor," dedi.

"Ama neden Gastmann da, başkası değil?"

Albay, sayın müvekkilinin bu iş için çok uygun olduğunu söyledi . Çin' de Arj antin elçisi olarak yabancı gücün, tröstün yöneticisi olarak da sanayicilerin güvenini kazanmıştı. Üstelik de Lamboing'de oturuyordu.

"Ne demek istiyorsun O.?"

Schwendi alayla gülümsedi. "Lamboing adını Schmied'in öldürülmesinden önce duymuş muydun hiç?"

"Hayır."

Milletvekili, "İşte bu yüzden," dedi. "Kimse Lambo-ing'ibilmediğinden. Oturumlarımız için pek bilinmeyen bir yer gerekiyordu. Yani Gastmann'ı rahat bırakabilirsin artık. Polisle karşılaşmaktan pek hoşlanmamasını, soruşturmalarınızı, araştırmalarınızı, bitip tükenmek bilmeyen soru yağmurlarınızı sevmemesini anlayışla karşılamaksınız. Bu iş şuna buna

yapılabilir, ama Fransız Akademisi'ne bile seçilmeyi reddeden bir kişiye değil. Üstelik senin şu Bern'deki adamların çok beceriksizce davrandılar. Bach müziği çalınırken, bir köpek vurulur mu hiç? Gastmann alınmış filan değil, ona vız gelir, isterse polis bütün evi başına yıksın, kılını bile kıpırdatmaz. Ama bu cinayetin ardında İsviçreli sanayiciler ve Gastmann'la uzak yakın ilgisi olmayan bazı güçler olduğuna göre, Gastmann'ı tedirgin etmenin pek anlamı yok."

Soruşturma yargıcı camın önünde bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. "Bundan böyle özellikle Schmied'in yaşamını soruşturmamız gerekecek," dedi. "Yabancı gücü ise başsavcılığa bildirmeliyiz. Bu olaya ne derecede eğileceğini şimdiden söyleyemem, ama büyük olasılıkla gene de bizi bu işle görevlendirecektir. Gastmann'ı bu olaydan uzak tutmak istemeni göz önünde tutacağım.

Kuşkusuz evini aramaktan vazgeçeceğiz. Ama gene de Gastmann'la görüşmek gerekirse, sana bizi karşılaştırmanı ve konuşma süresince yanımızda bulunmanı rica edeceğim. Böylece Gastmann'la ilgili olan formaliteleri kolaylıkla bitirebilirim. Bu, bir soruşturmadan çok formalitedir. Bu formalite, anlamı olmasa bile gerekirse Gastmann'ın ifadesinin alınmasını şart koşuyor. Bu bir soruşturma işte, bu yüzden de tam olarak yapılmalı. Soruşturmayı olabildiğince serbest olarak sürdürebilmek için, sanattan söz ederiz ve ben de soru sormam. Ama formalite gereği gene de sormam gerekirse, sana önceden soruyu bildiririm."

Milletvekili de ayağa kalkmıştı, iki adam karşılıklı duruyorlardı. Milletvekili soruşturma yargıcının omzuna dokundu:

"Öyleyse anlaştık," dedi. "Gastmann'la uğraşmayacaksın Lutz'cuğum, sözüne güveniyorum. Dosyayı burada bırakıyorum. Liste büyük bir özenle hazırlanmıştır ve eksiksizdir. Bütün gece telefon ettim, herkes öylesine büyük bir gerginlik içinde ki. Schmied olayını öğrendikten sonra, yabancı elçilik görüşmeleri sürdürmeyi isteyecek mi, bilinmiyor. Ortada milyonlar dönüyor Dok-tor'cuğum, milyonlar! Araştırmalarında sana da bol şans dilerim. Buna gereksinmen olacak."

Schwendi bu sözlerden sonra çıkıp gitti.

Lutz'a milletvekilinin verdiği dosyayı gözden geçirmeye ve içindeki tanınmış adları görünce "Tanrım, ne korkunç bir durumun içine düştüm," diye düşünmeye ancak zaman kalmıştı ki, Berlach kapıyı doğal olarak vurmadan içeriye daldı. İhtiyarın niyeti Lamboing'de Gastmann'la görüşebilmek için yasal yoldan izin iste-

mekti, ama Lutz bu işi öğleden sonraya erteledi. Ayağa kalkarak, şimdi cenazeye gitmenin sırası olduğunu söyledi.

Berlach karşı koymadı ve odadan Lutz'la birlikte çıktı. Lutz'a gelince, Gastmann'la uğraşmayacağına ilişkin verdiği söz büyük bir düşüncesizlikmiş gibi geliyordu, özellikle Berlach'ın buna karşı çıkmasından korkuyordu. Hiç konuşmadan sokağa çıktılar, ikisi de siyah paltolarının yakalarını yukarı kaldırdılar. Yağmur yağıyordu, ama arabaya dek birkaç adımlık yol için şemsiyelerini açmadılar. Arabayı Blatter sürüyordu. Şimdi yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyor, damlalar hızla camlara çarpıyordu. Her ikisi de sessiz

sessiz köşesinde oturuyordu. Lutz "Artık ona söylemeliyim," diye düşündü ve Berlach'ın durgun yüzüne baktı, Berlach ikide bir elini midesine götürüyordu. Lutz, "Ağrınız mı var?" diye sordu.

Berlach, "Hep," diye yanıtladı.

Sonra gene sustular, Lutz "Öğleden sonra söylerim," diye düşündü. Blatter ağır ilerliyordu. Yağmur öylesine yağıyordu ki, her şey bembeyaz bir duvarın ardında uzaklaşıp yitiyordu, Tramvaylar, otomobiller bu giderek büyüyen ürkünç denizin içinde yüzüp duruyorlardı. Şakır şakır suların aktığı camlardan bir şey görülemediği için, nerede olduklarını kestiremiyordu Lutz. Arabanın içi giderek kararıyordu. Lutz bir sigara yakıp dumanını üfledi, şu Gastmann olayında ihtiyarla en ufak bir tartışmaya bile girmemeyi tasarlıyordu.

"Cinayeti gazeteler bildirecek, gizlemeye bundan böyle olanak yok," dedi.

Berlach, "Önemi yok," diye yanıtladı. "Nasıl olsa bir iz bulduk."

43

Lutz sigarasını gene söndürdü. "Önemi hiç olmadı."

Berlach sesini çıkarmadı, Lutz ise gene camdan dışarı baktı, canı kavga etmek istiyordu. Yağmur azıcık din-mişti. Ağaçlı bir yola girdiler. Schlosshalden Mezarlığı ıslak ağaçların arasından belirdi, yağmur yemiş, külren-gi bir duvar. Blatter avluya girip durdu. Arabadan inip şemsiyelerini açtılar ve mezar taşlarının arasından yürümeye başladılar. Uzun boylu aramaları gerekmedi. Mezar taşlarını ve haçları geride bırakıp bir yapı yerine girdiler. Toprak yeni kazılmış çukurlarla doluydu, üstleri kalaslarla kapatılmıştı. Çamurlu, ıslak otların nemi insanın ayakkabılarından içeri sızıyordu. Dipleri kirli yağmur sularıyla dolu bu boş çukurların, tahta haçların, toprak yığınlarının, solmuş çiçeklerin ve çelenklerin ortasındaki bir çukurun çevresinde insanlar birikmişlerdi. Tabut daha aşağıya indirilmemişti, papaz încil okuyordu. Yanında şemsiyeyi tutan mezar kazıcısı, fraka benzer gülünç giysisiyle soğuktan tir tir titriyordu. Ber-lach ve Lutz mezarın yanı başında yerlerini aldılar. İhtiyar birinin ağladığını duydu. Bu bitmek bilmeyen yağmurun altında şişman şişman duran Bayan Schönler'di. Yanı başında şemsiyesiz olarak Tschanz duruyordu, yağmurluğunun yakasını yukarıya kaldırmıştı, kuşağı ise aşağıya sarkıyordu, başında kaskatı siyah bir şapka vardı. Yanında soluk yüzlü şapkasız bir kız vardı, sarı saçları ıslak ıslak omuzlarına dökülüyordu. Berlach hemen "Anna," diye düşündü. Tschanz selam verdi, Lutz başını salladı, komiser karşılık vermedi. Mezarın çevresinde duranlara baktı, sivil giysili polisler, tümünün de üzerinde bir örnek yağmurluk, başlarında kalıp gibi siyah şapkalar, ellerinde kılıçlan andıran şemsiyeler; ansızın üflenerek ortaya çıkmış hayaletleri andıran mezar

44

bekçileri. Arkalarında, tez elden çağırılmış olan kırmızı-siyah üniformalı şehir mızıkacıları sıra sıra dizilmişlerdi, bin bir güçlükle sarı müzik aletlerini paltolarının altına gizleyerek korumaya çalışıyorlardı. İşte tümü tahta tabutun çevresinde böyle toplanmışlardı; çiçeksiz, çe-lenksiz bir sandık, şu bitmek bilmeyen yağmurun, şakır şakır akan suların altında

güvence de olan tek şey yine de. Papaz uzun bir süredir konuşmuyordu. Ama kimse ayrımında değildi. Yalnızca yağmur vardı ve yağmurun sesi duyuluyordu. Papaz öksürdü. Bir kez. Sonra birkaç kez. Birden bu yağmur fırtınasının içinde sarı şimşekler gibi trombonların, kornetlerin, fagotların çalımlı ve görkemli sesleri yükseldi, ama sonra sesler giderek hafifledi ve sonunda bütünüyle kesildi. Herkes şemsiyelerin, paltoların altına gizleniyordu. Yağmur giderek yoğunlaşıyordu. Ayakkabılar çamura batıyor, sular boş çukurların içine dere gibi akıyordu. Lutz selam verip öne geçti, sonra ıslak tabuta bakarak yine saygı duruşuna geçti.

Yağmurun içinde, suların şarıltısından duyulmayan bir sesle, "Beyler," dedi. "Beyler, arkadaşımız Schmied'i yitirdik!"

Kulaklarda uğuldayan kaba saba bir şarkı, sözlerini kesti:

"Şeyteen gezeer Şeyteen gezeer

İnsanları keseer, insanları keseer."

Siyah frak giymiş iki adam yalpa vura vura mezarlıkta ilerliyorlardı. Şemsiyesiz ve paltosuzdular, yağmurdan korunacak hiçbir şeyleri yoktu. Giysileri

gövdelerine yapışıyordu. Başlarında silindir şapkalar vardı, sular yüzlerinden akıyordu. Kurdelesi yerlerde sürünen koca-

man yeşil bir defne çelengi taşıyorlardı. İkisi de kaba saba, irikıyım adamlardı, frak giymiş cellatları andırıyorlardı, yere yuvarlanacak derecede sarhoştular, ama ikisi de aynı anda tökezlenmediğinden, aralarındaki çe-lenge tutunabiliyorlardı, çelenk dalgalarla boğuşan bir gemi gibi sallanıyordu. Derken yine şarkı söylemeye başladılar: "Değirmenci ölmüş, Ama karısı yaşeer yaşeeer Uşakla evlenip Yaşamasına bakeer." Tören topluluğuna doğru koşup içine daldılar, tam Bayan Schönler ile Tschanz'ın arasına girdiler, kimse onlara engel olamadı, herkes donakalmıştı. Adamlar ıslak çimlerin üzerinde sekerek, birbirlerine abanarak, toprak yığınlarının üzerinde yuvarlanarak, haçları devirerek ürkünç bir sarhoşluk içinde

yürümelerini sürdürüyorlardı. Bağrışmaları yağmurun içinde yitip gidiyordu: "Her şey geçip gideer Her şey biteer...   "

En son duyulan sözler bunlar olmuştu. Yalnızca tabutun üzerine fırlatılmış olan çelenk orada duruyordu, üzerindeki pis kurdelenin bir ucuna, boyaları akan harflerle "Sevgili Dr. Prantl'ımıza" diye yazılmıştı. Ama mezarlıktaki insanlar kendilerine gelip de bu olaya öfkelenmek istediklerinde ve şehir mızıkacıları da durumu kurtarmak için çalgılarına sarıldıklarında, yağmur porsuk ağaçlarını kamçılayarak öylesine bir fırtınaya dönüştü ki, herkes apar topar mezarlıktan kaçtı. Yalnızca mezar kazıcıları kalmıştı, esintinin uğultusu ve gök gürültüsü altında tabutu çukura indirmeye çalışan iki kara korkuluk...

46

Berlach ile Lutz arabaya bindiler. Blatter kaçışan polis memurları ve mızıkacılar arasından kendisine yol açmaya çalışırken, Dr. Lutz öfkesini açığa vurdu:

"Şu Gastmann'ın da yaptığı iş mi yani!"

İhtiyar, "Anlamıyorum," dedi.

"Schmied, Gastmann'ın evine Prantl adıyla girip çıkıyordu."

Berlach, "Öyleyse bu, bir uyarı," diye yanıtladı, ama bir şey sormadı. Muristalden'e, Lutz'un evine doğru yol alıyorlardı. Lutz, "Aslında, ihtiyara Gastmann'ı rahat bırakmasını söylemenin tam sırası," diye düşündü, ama bir şey söylemedi. Burgernziel'de arabadan indi. Ber-lach yalnız kaldı.

Direksiyondaki polis, "Sizi kente götüreyim mi komiserim?" diye sordu.

"Hayır, beni eve bırak Blatter."

Blatter hızlandı. Yağmur azalmıştı, Muristalden'de Berlach birkaç saniye için göz kamaştırıcı bir ışığın içine girdi: Güneş bulutların ardından çıktı, sonra yine yitti, sonra birbirleriyle oynaşan sis ve bulut kümelerinin arasından gene ortaya çıktı. Bulut kümeleri, batıdan gelen, dağların

üzerinde yayılan, ırmak kenarındaki kente korkunç gölgeler saçan canavarları, ormanla tepelerin arasında dolanan dirençsiz bir yığını andırıyordu. Berlach yorgun eliyle ıslak paltosuna dokundu. Gözlerinin içi parlıyordu, tutkuyla bu sahneyi izliyordu: Dünya öylesine güzeldi ki! Blatter durdu. Berlach teşekkür edip görevli arabasından indi. Artık yağmur din-mişti, ama esinti vardı, ıslak, soğuk bir esinti. İhtiyar orada durup bekledi, Blatter ağır arabayı döndürüp uzaklaşırken ona bir kez daha selam verdi. Sonra Aare

Irmağı'nın kıyısına gitti. Kahverengi pis sular yükselerek akıyordu, suda eski, paslanmış bir çocuk arabası, ağaç dalları, küçük bir çam dalı ve minicik bir kâğıttan gemi yüzüyordu. Berlach uzun uzun ırmağa baktı, onu seviyordu. Sonra bahçeden geçip evine girdi.

Berlach ilkin girişte ayakkabılarını değiştirdi, sonra kapının eşiğinde durdu. Yazı masasının başında bir adam oturmuş, Schmied'in dosyasını karıştırıyordu. Sağ eliyle Berlach'ın Türk bıçağı ile oynuyordu.

İhtiyar, "Sensin," dedi.

Öteki, "Evet ben," diye yanıtladı.

Berlach kapıyı kapayıp yazı masasının karşısındaki sandalyeye oturdu. Sesini çıkarmadan Schmied'in dosyasını sessizce karıştıran adamı izlemeye başladı. Bu, durgun, içine dönük bir tipti, çukura kaçan gözleri, kemikli ama yuvarlak yüzü, kısa saçlarıyla köylüye benziyordu.

İhtiyar sonunda, "Adın Gastmann olmuş," dedi.

Öteki, gözlerini Berlach'dan ayırmadan piposunu çıkarıp yaktı, işaretparmağıyla Schmied'in dosyasına vurarak:

"Sen bunu çoktandır biliyordun," dedi. "Çocuğu başıma salan sensin, bunlar da senin notların."

Sonra dosyayı gene kapadı. Berlach yazı masasının üzerinde duran ve sapı ona doğru çevrilmiş olan tabancaya baktı, elini uzatması yetecekti, sonra:

"Senin yakanı hiç bırakmayacağım," dedi. "Ve gün gelecek suçlarını kanıtlayacağım." Öteki, "O zaman elini tez tutmalısın Berlach," diye karşılık verdi. "Pek zamanın yok artık. Şimdi ameliyat olursan, doktorlar sana bir yıl daha şans veriyorlar." Berlach, "Haklısın," dedi. "Bir yıl daha, ama ameliyat olamam şimdi, yapacak işlerim var. Son fırsat bu."

4 S

Öteki, "Son," diye doğruladı ve gene sustu. Böylece oturuyor ve susuyorlardı. Diğeri gene konuşmaya başladı. "Boğazdaki o külüstür Yahudi meyhanelerinden birinde birbirimizle ilk kez karşılaştığımızdan beri aradan kırk yıl geçti. O zamanki karşılaşmada biçimsiz, sarı bir İsviçre peynirinin parçasını andıran ayın, ışınlarını nasıl yıkık dökük tahta duvarların arasından üzerimize yansıttığını çok iyi anımsıyorum. Sen Berlach, Türklerin hizmetinde çalışmak üzere reform amacıyla İsviçre'den çağırılmış gencecik bir polis memuruydun. Bense, bu biricik yaşamın, bu gizem dolu yıldızın anlamını çözme tutkusuyla yanıp tutuşan, serüvenler peşinde bir serseriydim, tıpkı şimdiki gibi. Kaftan giymiş Yahudilerin ve pis Rumların arasında oturmuştuk, birbirimizi daha ilk bakışta sevdik. Ama kafamıza diktiğimiz ve içimizde alevlenen, kim bilir hangi hurmadan yapılmış şeytanca içkiler yüzünden, gözlerimiz bu Türk gecesinde, yanıp tutuşan kömürler gibi parlamaya başladı, konuşmamız ateşlendi. Ah, ikimizin de yaşamının akışını çizen bu saati düşünmeye bayılıyorum." Güldü.

İhtiyar oturmuş, sessizce ona bakıyordu.

Öteki, "Bir yıl daha süren var," diye sözünü sürdürdü. "Ve kırk yıl bıkıp usanmadan izledin beni, hesap ortada. Tophane'nin oradaki o külüstür meyhanede Türk sigaralarının dumanları arasında yaptığımız o tartışma neydi Berlach? Senin savına göre, birçok suçun nedeni algılama yetersizliğiydi. İnsanların davranışlarını önceden kestirememe, yaşamımızda büyük etkinliği olan rastlantıyı hesaba katamamaktan kaynaklanıyordu. İnsanlarla satranç taşları gibi oynama olanağı olma-

dığından, suç işlemeyi budalalık olarak tanımlıyordun. Buna karşılık, benim inançtan çok sana karşı çıkmak için öne sürdüğüm sav, insan ilişkilerindeki karmaşıklığın aydınlığa hiçbir zaman çıkamayacak olan kimi suçların işlenmesine olanak tanımasıydı. Bu nedenle anlaşılamayan suçlar olduğu gibi, hiç bilinmeyen, gizliden gizliye oluşan suçlar da vardı. Ve böylece ay tepelerin ardında yiterken, Yahudi garsonun bardaklarımıza boşalttığı o şeytanca içkinin, ama daha çok delikanlılığımızın coşkusuyla bir bahse tutuştuk. . . İnatla gökyüzüne asılmış- bir bahis gibiydi bu. Tıpkı Tanrı'yı lanetlemek pahasına da olsa bir türlü cayamadığımız ürkütücü bir şaka gibi, bizi saran tek şey, karşıt düşüncelerin birbirlerini baştan çıkardıkları bu şeytanca şakanın nasıl sonuçlanacağıydı."

İhtiyar durgun durgun, "Doğru," dedi. "O zaman böyle bir bahse girmiştik."

Öteki güldü. "Ve ertesi gün, bomboş meyhanede, sen eski, çürük bir sıranın üzerinde, bense içkiden hâlâ nemli kalmış masanın altında sersem sersem uyandığımızda, benim bu işi ciddiye alacağımı aklına bile getirmemiştin."

Berlach, "Böyle bir bahsin gerçekleştirilebileceğini aklım almamıştı," dedi. Sustular.

Öteki, "Tanrı insanı bir kez şeytan yoluna sokmaya görsün. Dürüstlüğün seni koruyor, beni ise kışkırtıyordu. Ben bahse uyup, senin gözünün önünde, hiçbir zaman kanıtlayamayacağın bir suç işledim."

İhtiyar, anılarına dalmıştı alçak sesle, "Üç gün sonra," dedi, "bir Alman işadamıyla birlikte Mahmut Köp-rüsü'nden geçerken, onu gözlerimin önünde suya ittin."

"Zavallıcık yüzme bilmiyordu, sen de bu işte öylesine beceriksizdin ki, olumsuz sonuçlanan bir kurtarma denemesinden sonra, ancak yarı boğulmuş olarak Halic'in pis sularından çıkartılabildin. Bu cinayetin pırıl pırıl bir yaz gününde, denizden hafif bir meltem eserken, köprüde kaynaşan kalabalığın içinde, turist sevgililer, Müslümanlar ve yerli dilencilerin arasında gerçekleşmesine karşın, hiçbir şeyi kanıtlayamadın. Tutuklanmamı

sağladın, boşuna. Saatlerce süren soruşturmalar hiç işe yaramadı. Mahkeme benim anlattıklarıma, işadamının kendisini öldürmüş olduğuna inandı ."

İhtiyar her zamankinden daha soluk bir yüzle acı acı, "Tüccarın iflas etmek üzere olduğunu ve son çare olarak boş yere dolandırıcılığa başvurduğunu kanıtlamayı basardın," dedi.

Öteki, "Kurbanımı titizlikle seçmiştim dostum," diye güldü.

Komiser, "Ve böylece bir cani oldun," diye karşılık verdi.

Öteki dalgın dalgın, Türk bıçağıyla oynuyordu. En sonunda umursamazlıkla, "Evet caniye benzer biri olduğum yalan değil!" diye karşılık verdi. "Ve sen nasıl daha iyi bir kriminolog oldunsa, ben de gitgide daha iyi bir cani oldum. Ama gene de senden bir adım ilerdeydim, bana bir türlü yetişemiyordun. Kara bir hayalet gibi senin uğraş alanına girdim ve nerdeyse burnunun dibinde gitgide daha pişkin, daha ürkütücü, daha lanet suçlar işledim, ama sen hiçbir zaman bu yaptıklarımı kanıtlayamadın. Budalaları yenebiliyordun, ama bana gelince yeniliyordun."

Sonra ihtiyara dikkatle ve sanki eğleniyormuş gibi bakarak konuşmasını sürdürdü. "Böylece sürdürdük

yaşamımızı. Sen patronlarının buyruğunda, emniyet müdürlüklerinin havasız odalarında, bir merdiven basamağından öbürüne tırmanarak küçük çapta başarılar kazanıyordun, hırsızlar, kalpazanlar, yaşamasını bilmeyen zavallı insancıklar, bilemedin küçük katilciklerle uğraşıyordun. Bana gelince kimi kez karanlıkta, büyük kentlerin karmaşıklığı içinde, kimi kez nişanlarla süslenerek parlak konumlarda, canım çektiğinde taşkınlıktan bir iyilik meleği kesilerek, başka bir kez aklıma estiğinde kötülüğü seçerek yaşıyordum. Eğlenceli bir serüven yaşamı! Senin özlemin benim yaşamımı yıkmaktı, benimki ise, sana karşın onu sürdürmekti. Evet, 'bir gecede' sonsuza değin bağlandık birbirimize."

Berlach'ın masasındaki adam ellerini birbirine vurdu, acımasız bir vuruştu bu: "Şimdi meslek yaşamımızın sonuna geldik," diye bağırdı. "Sen, yarı

yenilgin Bern'e geri döndün, ölü mü, yoksa diri mi olduğu bilinmeyen şu uyuşuk kente. Bense, aklıma öyle estiğinden Lamboing'e döndüm. Dönüş hoş geliyor insana. Çünkü bu ıssız köyde, çoktan geberip gitmiş olan bir kadın bir zamanlar beni doğurmuştu, kafasızca ve anlamsızca bir doğum. Ve böylece ben on üç yaşıma vardığımda, yağmurlu bir gecede kaçıp gitmiştim. Şimdi gene buradayız işte. Artık bu işe bir son ver arkadaş, hiç anlamı kalmadı. Ölüm beklemez."

Sonra neredeyse ayrımsanamayan bir devinimle elindeki bıçağı Berlach'ın yanağını sıyırarak sandalyesine derinlemesine sapladı. İhtiyar hiç kımıldamadı. Öteki güldü. "Şu Schmied'i benim öldürdüğümü sanıyorsun öyle mi?"

Komiser, "Bu olayı inceliyoruz," diye karşılık verdi.

Öteki ayağa kalkıp dosyayı aldı:

"Bunu alıyorum."

Berlach ikinci kez, "Gün gelecek senin suçlarını kanıtlayacağım," dedi. "Ve bu son fırsat."

"Fazla bir şey olmasa bile, bu dosyada Schmied'in senin için toplamış olduğu bazı deliller var. Dosyasız yenildin demektir. Seni tanıdığıma göre, ikinci bir nüsha ya da fotokopi de yoktur elinde."

İhtiyar, "Öyle," diye doğruladı. "Elimde hiçbir şey yok."

Öteki alayla, "Bana tabancayla engel olmayı istemez miydin?" diye sordu.

Berlach hiç kımıldamadan, "İçini boşaltmışsın," diye yanıtladı.

Öteki Berlach'ın omzuna vurarak, "Öyle," dedi. Sonra ihtiyarın önünden geçti, kapı açıldı, sonra gene kapandı, sonra dışarıda ikinci bir kapı açıldı. Berlach yanağını bıçağın soğuk metaline dayamış sandalyesinde oturuyordu. Ama birden

silahı eline alıp baktı, içi doluydu. Yerinden fırladığı gibi ön odaya, sonra sokak kapısına koştu, elinde silah kapıyı ardına değin açtı.

Sokak bomboştu.

Sonra acıyı duydu. Korkunç, azılı, keskin bir acı, insanı iki büklüm yere seren, kıvrandıran, yakıp kavuran, bir ateş parçası. İhtiyar bir hayvan gibi kendini yerden yere atıp, halının üzerinde sürünmeye, çırpınmaya başladı, en sonunda odanın bir köşesinde, sandalyelerin arasında, bedeninden boşalan soğuk terler içinde kalakaldı. "İnsan nedir ki?" diye inliyordu. "Nedir insan?"

Ama sonra gene ayağa kalkabildi. Krizden sonra kendisini uzun süreden beri duymadığı kadar iyi ve 53

dinç duydu. Küçük ve dikkatli yudumlarla ısıtılmış şarap içti, ağzına başka bir şey koymadı. Ancak her zamanki gibi Bundestrasse'den geçerek kente yürümekten caymadı, yarı uykuluydu, ama açık havada attığı her adım ona iyi geliyordu. Az sonra Berlach'ı büroda, karşısında gören Lutz hiçbir şey anlamadı, belki de öylesine bir vicdan hesabı içindeydi ki, anlamasına olanak yoktu. Schwendi'yle konuşmasını Berlach'a akşama doğru değil de, hemen bu öğleden sonra anlatmaya karar vermişti. Bu nedenle Traffelet resmindeki general gibi göğsünü kabartarak, soğuk, resmi bir tavırla ve lafı pek uzatmadan görüşmeyi aktardı ihtiyara. Komiserin hiç karşılık vermemesi, her şeye boyun eğmesi, dahası savcının kararını beklemenin akla en yatkın iş olduğunu ve soruşturmanın daha çok Schmied'in yaşamına yönelik sürdürülmesini söylemesi, Lutz'u iyiden iyiye şaşırttı. Öylesine şaşırmıştı ki, çalımlı duruşunu bırakıp gene eski samimiyetine ve konuşkanlığına döndü.

"Gastmann üzerine bilgi topladım elbet," dedi. "Ve onun katil olamayacağından emin olabilecek derecede çok şey biliyorum."

İhtiyar, "Kuşkusuz o katil değildir!" dedi.

Öğle üzeri Biel'den bazı bilgiler edinmiş olan Lutz kendinden pek emin görünüyordu. "Doğum yeri Sach-sen Pockau, bir deri tüccarının oğlu. İlkin Arjantin vatandaşlığına geçmiş ve Çin'de Arjantin elçisi olarak bulunmuş.

Gençliğinde Güney Amerika'ya gitmiş olmalı, sonra Fransız vatandaşlığına geçerek sık sık uzun yolculuklara çıkmış. Legion d'honneur nişanı almış, doğa-bilim alanında yayınlarıyla ün yapmış. Kişiliğinin dikkate değer bir özelliği de, Fransız Akademisi'ne seçilmeyi reddetmiş olması, bunu pek beğendim,"

5-1

Berlach, "Çok ilginç," dedi.

"Uşaklarla ilgili soruşturma yapılacak. Emmentalli olmalılar, ama ikisinin de pasaportu Fransız. Gastmann onlarla cenaze töreninde pek kötü bir şaka yaptı." İhtiyar, "Şakacı bir insan olmalı," dedi.

"Köpeğin öldürülmesine sinirlenmiş olacak. Hele şu Schmied olayı bizim için çok tatsız oldu. Çok yanlış bir ışıkta gösteriyor bizi. Talihimiz varmış ki, Schwendi arkadaşım çıktı. Gastmann tüm İsviçreli işadamlarının güvenini kazanmış önemli biri." Berlach, "Eh, öyleyse sorun yok," dedi.

"Böylesine önemli birinden kuşkulananlayız."

Berlach, "Elbette" diye onayladı.

Lutz, "Ne yazık ki aynı şeyi Schmied için de söyleye-miyoruz," diyerek konuyu kapadı ve telefonu savcılığa bağlattı.

Ama telefonda beklerken, gitmek üzere kalkmış olan komiser birden, "Hastalığım nedeniyle sizden bir hafta izin isteyeceğim Doktor Lutz," dedi.

Lutz, "Oldu," dedi ve karşıdan ses geldiğinden, eliyle telefonun ağzını kapayarak, "Pazartesiye gelmeyin," dedi.

Tschanz, Berlach'ın odasında bekliyordu, ihtiyar içeri girince ayağa kalktı. Sakin görünüyordu, ama komiser polisin sinirli olduğunu sezdi.

Tschanz, "Gastmann'a gidelim," dedi. "Tam zamanı."

İhtiyar paltosunu giyerek, "Yazara gidiyoruz," diye karşılık verdi.

Tschanz, Berlach'ın arkasından merdivenleri inerken, "Gereksiz, çok gereksiz," diye söyleniyordu. Komiser kapının önünde durdu:

"Bu, Schmied'in mavi Mercedes'i?"

Tschanz arabayı takside satın aldığını, otomobilin eninde sonunda birinin eline geçeceğini söyledi ve arabaya bindi. Berlach yanına oturdu. Tschanz istasyondan Betlehem yolunu tuttu.

Berlach, "Gene Ins üzerinden gidiyorsun," diye homurdandı.

"Bu yolu seviyorum."

Berlach, yağmurdan arınmış tarlalara baktı. Her şey açık, durgun bir ışığa gömülmüştü. Gökyüzündeki sıcacık, yumuşak güneş batmak üzereydi. İkisi de susuyordu. Yalnız bir kez Kerzers ile Müntschemir yolu arasında Tschanz:

"Bayan Schönler bana Schmied'in odasından bir dosya almış olduğunuzu söyledi," dedi. "İşle ilgili değil Tschanz, özel."

Tschanz karşılık vermedi, bir şey de sormadı, yalnız Berlach'ın 125'i gösteren kilometre saatinin üzerine vurup onu uyarması gerekti:

"Öyle hızlanma Tschanz, öyle hızlanma. Korkmuyorum, ama midem hiç de sağlam değil. İhtiyar bir adamım ben."

Yazar onları çalışma odasında karşıladı. Bu öylesine eski ve alçak bir odaydı ki, ikisi de girişte bir delikten içeri girer gibi iki büklüm olmak zorunda kaldılar. Dışarıda beyaz kafalı, küçük, kara bir köpek havlıyordu, evin başka bir yerinden de bağıran bir çocuk sesi geliyordu. Gotik camlardan birinin önünde oturan yazar, tulum ve kahverengi deri bir ceket giymişti. Kâğıt to-marlarıyla dolu yazı masasının başından ayrılmadan, sandalyesini yeni gelenlere doğru çevirdi. Ayağa kalkmadı, selam bile vermedi, yalnız polisin ne aradığını

sordu. Berlach, "Kaba bir adam," diye düşündü, "belli ki polisleri sevmiyor, yazarlar polisleri oldum olası sevmezler ya." İhtiyar çok uyanık davranmaya karar verdi, Tschanz da bu durumdan hoşlanmamış gibiydi. Her ikisi de, "Aman pek göze çarpmayalım, yoksa kitaba konu oluveririz," diye düşünüyorlardı. Ama yazarın işareti üzerine, yumuşak koltuklara oturunca, küçük camdan sızan ışığın tam altında olduklarını şaşkınlıkla ayrımsadılar. Oysa bu basık tavanlı, yeşil odada, sürüyle kitabın arasında yazarın yüzünü seçemiyorlardı bile, öylesine sinsi bir ışık vardı ki.

Berlach, "Schmied olayıyla ilgili olarak geliyoruz," dedi. "Twann'daki cinayet olayı... "

"Biliyorum," dedi camın önündeki karaltı. "Gast-mann'da casusluk yapan Dr. Prantl'ın olayı, Gastmann anlattı bana." Bir an yüzü ayduılandı, bir sigara yaktı. İkisi de bu yüzün nasıl sırıtan bir maskeye dönüştüğünü gördüler.

"Suçlu olmadığımı mı kanıtlamamı istiyorsunuz?"

Berlach, "Hayır," dedi.

Yazar, "Katil, yani ben olamaz mıyım?" diye sordu, düş kırıklığına uğramışa benziyordu.

Berlach kuru bir sesle, "Hayır," dedi. "Siz olamazsınız.

Yazar içini çekti. "İşte gene aynı şey. İsviçre'de yazarlar hep küçümsenirler." İhtiyar güldü. "Mutlaka bilmek istiyorsanız, sizinle ilgili bilgilerimiz de var. Cinayet gecesi saat yarımda Lamlingen ve Schernelz arasında istasyon bekçisine rastlamışsınız ve onunla birlikte eve dönmüşsünüz. Yolunuz aynıymış, istasyon bekçisi o gece çok keyifli olduğunuzu anlattı."

57

Yazar övünerek, "Biliyorum," dedi. "Twann polisi benim hakkımda istasyon bekçisini iki kez sorguya çekti. Sonra buradaki başka kişileri de, kayınvalidemi bile. Demek ki iyiden iyiye kuşkulandınız benden. Bu da bir

yazarlık başarısı sayılır." Berlach yazarın mutlaka önemsenmek istemesinin nedenini kendini beğenmişliğine verdi. Üçü de sustular. Tschanz yazarın yüzünü görmeye çalışıyordu. Ama bu, bu ışıkta çok güçtü. Yazar en sonunda hırlayan bir sesle, "Daha ne istiyorsunuz ki?" diye sordu. "Gastmann'la sık görüşüyor musunuz?"

Karaltı geriye, cama doğru çekilerek, "İfadem mi alınıyor?" diye sordu. "Şimdi zamanım yok."

Komiser, "Lütfen böylesine katı davranmayın," dedi. "Yalnızca kısa bir söyleşi yapıyoruz." Yazar homurdandı. Berlach gene başladı:

"Gastmann'la sık görüşüyor musunuz?"

"Arada sırada."

"Neden?"

İhtiyar ters bir yanıt bekledi. Ama yazar yalnızca güldü ve sigara dumanını her ikisinin de yüzüne üfleyerek, "İlginç bir adam bu Gastmann, Komiser Bey," dedi. "Böylesi, yazarları sinek gibi çeker. Nefis yemek pişirir, olağanüstü, bakın dinleyin!"

Şimdi yazar, Gastmann'ın yemek sanatını anlatmaya başladı, birbirinin ardından tüm yemekleri sıralıyordu. İkisi de beş dakika dinlediler, sonra beş dakika daha, ama yazar on beş dakika süresince Gastmann'ın yemek sanatından başka hiçbir şey söylemediği için, Tschanz ayağa kalktı ve buraya yemek dinlemeye gelmediklerini söyledi. Ancak Berlach karşı çıktı, iyice canlanmıştı, bu konu onun çok ilgisini çekiyordu. Şimdi Berlach konuş-

maya başladı. Coşkuyla Türklerin, Romenlerin, Bulgarların, Yugoslavların, Çeklerin yemek sanatlarını anlatmaya başladı, her ikisi de çeşit çeşit yemekleri sıralıyorlar, top oynar gibi biri atıyor, öbürü tutuyordu. Tschanz ter içinde kalmıştı, içinden sövüp sayıyordu. İkisi de yemek konusuna iyice kaptırmışlardı kendilerini. Üç çeyrek saat sonra uzun bir yemekten yeni

kalkmış gibi soluk soluğa durakladılar. Yazar bir sigara yaktı. Bir sessizlik oldu. Derken bitişikteki çocuk gene bağırmaya başladı. Aşağıda köpek havladı. Tschanz birdenbire:

"Schmied'i Gastmann mı öldürdü?" diye sordu.

Soru çok basitti, ihtiyar başını salladı, karşılarındaki kara gölge ise, "Siz de hemen işin özüne iniyorsunuz," dedi.

Tschanz kesin bir tavırla, "Lütfen yanıt verin," dedi ve öne doğru eğildi, ama yazarın yüzünü seçemedi.

Berlach adamın nasıl bir tepki göstereceğini merak ediyordu.

Yazar sakin kaldı:

"Polis ne zaman öldürüldü?" diye sordu.

Tschanz, gece yarısından sonra öldürüldüğünü söyledi.

Yazar mantık kurallarının polisler için geçerli olup olmadığını bilemeyeceğini, ancak bundan kuşku duyduğunu söyledi. Ama polisin hamaratlığı sayesinde saptamış olduğu gibi, kendisinin Schernelz'de saat yarımda gece bekçisine rastlamış ve buna göre de on dakika önce Gastmann'dan ayrılmış olması, Gastmann'ın katil olamayacağını açıkça ortaya koyuyordu.

Tschanz toplantıya katılan diğer kişilerin de o saatte Gastmann'ın evinde bulunup bulunmadıklarını öğrenmek istedi.

Yazar bu soruya olumsuz yanıt verdi..

"Schmied ötekilerle birlikte mi gitti?"

Yazar alayla, "Dr. Prantl hep sondan bir önceki olarak giderdi," diye karşılık verdi. "Ya sonuncu kim olurdu?"

"Ben."

Tschanz işi sıkı tutuyordu. "İki uşağı da orada mıydı?"

"Bilmiyorum."

Tschanz neden açık bir yanıt verilmediğini öğrenmek istedi.

Yazar kabararak, bu yanıtın yeterince açık olduğunu söyledi. Uşak takımını ayrımsamak âdeti değildi.

Tschanz çaresizliğin yarattığı bir sıkılmazlıkla Gast-mann'ın iyi bir insan mı, yoksa kötü bir insan mı olduğunu sorduğunda, komiser ateş üstüne oturmuş gibi oldu. "Adamın romanına konu olmazsak, şaşılacak şey," diye düşündü.

Yazar, Tschanz'ın yüzüne sigara dumanını öylesine üfledi ki, adamcağız öksürüğe tutuldu. Bir süre odada bir sessizlik oldu, artık yandaki çocuğun bağırmaları bile duyulmuyordu.

En sonunda yazar, "Gastmann kötü bir İnsandır," dedi.

Tschanz yeni bir öksürük nöbetinden sonra öfkeyle sordu: "Öyleyse, neden onunla

görüşüyorsunuz? Yalnızca iyi yemek pişirdiği için mi?"

"Evet öyle."

"Bunu anlamıyorum."

Yazar güldü. Kendisinin de bir bakıma polis sayılabileceği söyledi, ama hiçbir gücü olmayan, devletten, yasalardan, cezaevlerinden bağımsız bir polis. İnsanları enine boyuna incelemek onun da uğraşıydı.

Tschanz şaşkınlıkla sustu. Berlach, "Anlıyorum," dedi, bir süre sonra camdaki güneş gözden yitince:

"Yardımcım Tschanz'ın aşırı coşkuyla bizi soktuğu şu darboğazdan kurtulmak kolay olmasa gerek," dedi. "Ama gençliğin iyi yönleri de vardır, biz de azgın bir boğa gibi yolumuza çıkan şu delikanlıdan yararlanmaya bakalım. (Komiserin bu sözleri üzerine Tschanz öfkeden kıpkırmızı kesildi.) Şu soruları ve yanıtları ele alalım bir kere, elimizdeki olanağı değerlendirelim. Sizin düşünceniz nedir efendim? Sizce Gastmann katil olabilir mi?"

Oda artık iyice kararmıştı, ama ışığı açmak yazarın aklına gelmedi. Cam kenarına oturunca, polisler mağaraya kapatılmış tutsaklar gibi kalakaldılar.

Camın oradan kaba bir ses duyuldu, sinsi bir ses: "Bence Gastmann her tür dolabı

çevirebilir. Ama onun, bu Schmied olayıyla ilgisi olmadığına eminim."

"Gastmann'ı tanıyorsunuz," dedi Berlach.

Yazar, "Kafamda onun bir resmini canlandırıyorum," dedi.

İhtiyar, cam kenarındaki kara gölgenin sözlerini düzeltti: "Ama bu sizin

canlandırdığınız bir resim."

"Onda çekici bulduğum, yemek sanatından çok, ki ben ender olarak başka bir şeye böylesine yoğun bir ilgi duyabilirim, gerçekten tam anlamıyla nihilist olan bir insandaki gizilgüç," dedi yazar. "Bir sloganın gerçekleştirilebileceğini görmek, soluk kesici."

Komiser kuru bir sesle, "Bir yazarı dinlemek de soluk kesici," dedi.

Yazar, "Belki de Gastmann, şu çarpık odada oturmuş söyleşen bizlerden, her üçümüzden

de daha çok iyilik yapmıştır," diye konuşmasını sürdürdü. "Onun

fil

kötü olduğunu söylememin nedeni, canı istediğinde, aklına estiğinde iyilik yapması. Böyle biri aklına esti mi kötülük de yapabilir. O öteki insanlar gibi belirli bir amaçla, para çalmak, bir kadını elde etmek ya da güç kazanmak için yapmaz kötülüğü. Kötülüğünün nedeni anlamsızlık, çünkü elinde hep iki olanak var: Rastlantıya göre kötülük ya da iyilik."

İhtiyar, "Bir cebir problemi çözer gibi konuşuyorsunuz," dedi.

Yazar, "Bu da cebir sayılır," diye karşılık verdi. "Aynı şeyi kötülük için de söyleyebiliriz, nasıl geometrik bir biçimin eşini, başka bir biçimde ayna gibi görebiliyor-sak. Böyle bir insanın olabileceğinden kuşku duymuyorum ben. Belki de siz onunla bir yerde karşılaşırsınız, insan biriyle bir kez karşılaştı mı, ötekiyle de karşılaşacaktır."

İhtiyar, "Programlanmış gibi," dedi.

Yazar, "Programlanmış gibi doğru," dedi. "Neden olmasın? Böylece, Gastmann'ın aynadaki yansıması olarak suçlu bir insanı düşünüyorum. Ahlak felsefesi kötülük olan bir insanı... Öteki iyiliği nasıl fanatik bir biçimde gerçekleştiriyorsa, o da aynı biçimde kötülüğü gerçekleştirecek tir."

Komiser, konudan, uzaklaşmamalarını söyledi, "Nasıl isterseniz," dedi yazar. "Gastmann'a dönelim Komiser Bey, yani kötülüğün öte yanına. Gastmann'da kötülük bir felsefe ya da içgüdüden kaynaklanmıyor, yalnızca özgürlüğün bir göstergesi, hiçliğin özgürlüğü."

İhtiyar, "Bu özgürlüğe metelik bile vermem," dedi.

Yazar, "Vermeniz de gerekmez," diye karşılık verdi. "Ama insan bu adamı ve özgürlüğü anlayabilmek için tüm yaşamını verebilir."

İhtiyar, "Tüm yaşamını," dedi.

Yazar sustu. Artık konuşmak istemiyordu.

İhtiyar sonunda, "Benim işim gerçek Gastmann'la," dedi. "Tessenberg düzlüğündeki Lamlingen'de oturan ve bir polis memurunun yaşamını

yitirmesine neden olan toplantılar düzenleyen bir adamla. Sizin canlandırdığınız resmin, Gastmann'ın gerçek resmi mi, yoksa bir düş ürünü mü olduğunu bilmeliyim."

Yazar, "Düşlerimizin ürünü," diye yanıtladı.

Komiser sustu.

Yazar, "Bilmiyorum," diye konuyu kapadı ve uğurlamak için ayağa kalkıp ikisine doğru yaklaştı, sonra elini yalnızca Berlach'a uzatıp yalnızca 'ona, "Böyle şeylerle hiç ilgilenmedim ben," dedi. "Bu polisin görevi."

İki polis gene arabalarına döndüler, öfkeyle havlayan beyaz köpekçik de onları izliyordu. Tschanz direksiyonun başına geçti.

"Bu yazardan hoşlanmadım," dedi. Berlach arabaya binmeden paltosunu düzeltti. Köpekçik duvara tırmanmış havlayıp duruyordu.

Tschanz motoru işleterek, "Şimdi sıra Gast-mann'da," dedi. İhtiyar başını salladı: "Bern'e."

Ligerz'e doğru yokuş aşağı iniyorlardı. Önlerinde beliren baş döndürücü derinliğin içine daldılar. Doğanın temel öğeleri alabildiğine bir genişlik içinde önlerinde yayılıyordu: Taş, toprak, su. Gölgede gidiyorlardı ama Tessenberg'in arkasında batan güneş, gölü, adayı, tepeleri, dağlan, ufuktaki buzulları, gökyüzünün mavi sularında yüzen iç içe girmiş bulut kümelerini aydınlatıyordu. İhtiyar, kış öncesinin bu durmadan değişen manga

zarasından gözlerini ayıramıyordu. "Hep aynı," diye düşündü, "sürekli değişse bile gene de hep aynı." Ama yol birden döndüğünde ve göl yuvarlak bir levha gibi aşağıda belirdiğinde, Tschanz arabayı durdurdu.

Heyecanla, "Sizinle konuşmalıyım komiserim," dedi.

Berlach aşağıya, kayalara doğru bakarak, "Ne istiyorsun?" diye sordu.

"Gastmann'a gitmeliyiz. İlerleyebilmemiz için başka hiçbir çıkar yol yok. Bu çok mantıklı değil mi? Hele uşakların mutlaka ifadesini almalıyız."

Berlach arkaya doğru yaslandı. Şimdi yanındaki genci soğuk, dingin bir biçimde süzen kır saçlı, iyi giyimli birini andırıyordu.

"Tanrım, durmadan mantıklı olanı yapamayız ki Tschanz. Lutz, Gastmann'ı aramamızı istemiyor. Bu da akla yatkın, çünkü olayı savcılığa devretmesi gerekiyor. Onun buyruklarını bekleyelim. İşimiz yabancı ülkeden bazı kişilerle ilgili." Berlach'ın umursamazlığı Tschanz'ı çılgına çevirdi:

"Deli saçması," diye bağırdı. "Lutz siyasi nedenlerle araştırmamızı baltalıyor. Schwendi hem onun arkadaşı, hem de Gastmann'ın avukatı, artık ötesi de ortada." Berlach soğukkanlılıkla, "İyi ki yalnızız Tschanz," dedi. "Lutz belki biraz acele davrandı, ama önemli gerçekleri vardı. İpin ucu Schmied'de, Gastmann'da değil." Tschanz'ın aklı yatmamıştı. Yaklaşan bulut kümelerine doğru çaresizce "Gerçeği bulmalıyız," diye bağırdı. "Gerçeği ve yalnızca gerçeği, Schmied'in katilini... " Berlach ağırbaşlı ve soğuk, "Haklısın, gerçeği bulmalıyız," diye yineledi. "Gerçeği, Schmied'in katilini."

6-1

Genç polis, elini ihtiyarın sol omzuna dayayıp, donuk yüzüne baktı:

"Bu nedenle Gastmann'a karşı her yolu denememiz gerekiyor. Soruşturma eksiksiz yapılmalı. İnsan her zaman mantıklı olamaz diyorsunuz. Ama burada mutlaka mantığımızı kullanmalıyız. Gastmann'ı atlayamayız."

Berlach kuru bir sesle, "Gastmann katil değil," dedi.

Tschanz, "Bu cinayeti Gastmann düzenlemiş olabilir. Uşakların ifadesini almalıyız," diye karşılık verdi.

İhtiyar, "Gastmann'ın Schmied'i öldürmesi için en ufak bir neden bile göremiyorum," dedi. "Suçluyu, anlamı olan yerde aramalıyız. Bu da savcılığı ilgilendiren bir sorun." Tschanz, "Yazar da Gastmann'ın katil olduğu görüşünde," diye bağırdı.

Berlach merakla, "Sen de aynı görüştesin değil mi?" diye sordu.

"Ben de komiser."

Berlach, "Öyleyse bu, bir tek senin görüşün," diye saptadı. "Yazar, onun her tür kötülüğü yapabileceğini söylüyor, bu başka şey. Yazar Gastmann'ın yaptıklarından değil, gücünden söz etti."

Ötekinin sabrı artık tükenmişti. İhtiyarı omuzlarından yakaladı. Soluk soluğa, "Yıllar boyu gölgede kaldım komiserim," dedi. "Hep hor görüldüm, önemsenmedim, ayak işlerine koşturuldum, beş para etmez bir insan gibi."

Berlach gözlerini gencin çaresizlik içindeki yüzüne dikerek, "Haklısın Tschanz," dedi. "Yıllar boyu öldürülenin gölgesinde yaşadın." "Yalnızca daha iyi bir eğitim görmüş olduğu için, yalnızca Latince bildiği için." 65

Berlach, "Ona haksızlık yapıyorsun," diye karşılık verdi. "Schmied, tanıdığım en iyi kriminologlardandı."

Tschanz, "Ve şimdi," diye bağırdı. "Ve şimdi tam elime bir olanak geçiyor ki, gene bozuluyor, bu tek olanağı budalaca bir siyasi oyun yüzünden gene kullanamıyorum! Bunu bir tek siz değiştirebilirsiniz komiserim, Lutz'la konuşun, Gastmann'a gitmem gerektiğine inandırın onu."

Berlach, "Hayır Tschanz," dedi. "Bunu yapamam." Öteki, Berlach'ı omuzlarından yakalamış, küçük bir okul çocuğu gibi tartaklıyordu onu.

"Lutz'la konuşun, Lutz'la konuşun!"

Ama ihtiyar yumuşamadı. "Olmaz Tschanz," dedi. "Bu işler artık benden geçmiş. Ben yaşlandım, hastayım. Kafamı dinlemek istiyorum. Başının çaresine kendin bakmalısın." Tschanz birden Berlach'ı bırakıp direksiyona yapıştı. "Öyle olsun," dedi, yüzü ölü gibi sapsarıydı, titriyordu. "Tamam öyleyse. Bana yardım etmeyeceksiniz." Ligerz'den aşağıya doğru iniyorlardı.

İhtiyar, "Tatilde Grindel Ormanı'na gitmiştin değil mi?" diye sordu. "Eiger Pansiyonu'nda mı kaldın?"

"Evet komiserim."

"Sessiz bir yer, pek pahalı da değil sanırım?"

"Söylediğiniz gibi."

"İyi Tschanz, öyleyse ben yarın oraya gideceğim, dinlenmeye. Yukarılara, dağa çıkmalıyım. Bir haftalık izin aldım."

Tschanz hemen karşılık vermedi. Biel - Neuenburg yoluna saparlarken gene her zamanki sesiyle:

"Yükseklik her zaman yararlı olmaz komiserim," dedi.

Aynı akşam Berlach, Beren Alanı'ndaki doktoruna, Dr. Samuel Hungertobel'e gitti. Evlerde ışıklar yanmaya başlamıştı bile, karanlık giderek bastırıyordu. Berlach, Hungertobel'in penceresinden alana, aşağıdaki insan kalabalığına baktı. Doktor aletlerini hazırlıyordu. Ber-lach ile Hungertobel birbirlerini çoktandır tanıyorlardı, aynı okula gitmişlerdi.

Hungertobel, "Kalbin sağlam," dedi. "Tanrıya şükür."

Berlach, "Durumumu belirten yazılı belgeler var mı elinde?" diye sordu.

Doktor yazı masasının üzerindeki kâğıt tomarını göstererek, "Bir dosya dolusu," dedi. "Tümü senin hastalığınla ilgili."

İhtiyar, "Hastalığımdan kimseye söz ettin mi Hun-gertobel?" diye sordu.

İhtiyar adam, "Ama Hans," dedi. "Bu, bir meslek sırrıdır."

Aşağıya, alana mavi bir Mercedes girip diğer arabaların arasında park etti. Berlach dikkatle baktı. Arabadan Tschanz ve beyaz yağmurluklu bir kız indi, uzun sarı saçları omuzlarına dökülüyordu.

Komiser, "Evinde hiç soygun oldu mu Fritz?" diye sordu.

"Bu da nerden aklına geldi?"

"Hiç öyle."

Hungertobel, "Bir keresinde yazı masam karmakarışıktı," diye itiraf etti. "Senin raporun masanın üstünde duruyordu. Paraya dokunulmamıştı, oysa bol para vardı masada." "Peki, bunu neden bildirmedin?"

Hungertobel saçlarını kaşıdı. "Dediğim gibi paraya dokunulmamıştı, gene de bildirecektim, ama sonra unuttum."

Berlach, "Ya, demek unuttun," dedi. "Evine giren soygunculara ne mutlu!" Komiser "Şimdi Gastmann'ın bu işi nasıl öğrendiği anlaşıldı," diye düşündü. Ve gene alana doğru baktı. Tschanz kızla birlikte İtalyan lokantasına girdi. "Üstelik de tam cenaze gününde," diye düşündü, sonra pencereden ayrılıp başını çevirdi. Masanın başına oturmuş yazı yazan Hungertobel'e baktı.

"Durumum nasıl?"

"Ağrı n var mı ?"

İhtiyar krizi anlattı.

Hungertobel, "Bu çok kötü Hans," dedi. "Üç gün içinde ameliyat olmalısın. Başka çare yok."

"Her zamankinden daha iyiyim."

Doktor, "Dört gün sonra yeni bir kriz gelecek Hans," dedi. "Bunu atlatamazsın." "Daha iki gün zamanım var, iki gün. Üçüncü günün sabahı beni ameliyat edebilirsin. Salı sabahı!"

Hungertobel, "Salı sabahı," dedi.

Berlach her zamanki gibi, anlaşılmayan, donuk bir yüzle okul arkadaşına bakarak, "Ondan sonra da bir yıl daha yaşama sürem var öyle değil mi Fritz?" diye sordu. Arkadaşı yerinden fırlayıp odanın bir köşesinden öbürüne doğru yürüdü:

"Bu saçmalığı da nereden çıkardın?"

"Raporu okuyan kişiden."

Doktor heyecanla, "Yoksa, eve giren sen miydin?" diye sordu.

Berlach başını salladı, "Hayır ben değildim. Ama gene de öyle Fritz, yalnızca bir yıl daha sürem var."

68

Hungertobel, "Yalnızca bir yıl daha," diye karşılık verdi ve muayene odasının bir köşesinde duran sandalyeye oturup çaresizce Berlach'a baktı. Odanın ortasında duruyordu Berlach, yalnızlığın uzaklığı, soğukluğu içinde kımıltısız, çaresiz. Berlach'ın dalgın bakışları karşısında Hungertobel gözlerini yere indirdi.

* * *

Berlach geceleyin saat ikiye doğru birden uyandı. Hungertobel'in öğüdünü tutup ilaç alarak erken yatağa girmişti. Bunu ilk kez denediği için ansızın uyanmasını da bu alışmadığı duruma verdi. Sonra bir tıkırtı ile uyandırılmış olduğunu düşündü. Ansızın uyanmanın etkisiyle iyice açılmıştı, ama gene de kafasını toparlaması gerekiyordu ve ancak —insana sonsuz bir sürey-miş gibi gelen— bir iki saniyeden sonra kendine gelebildi. Her zamanki gibi yatak odasında değil, kitaplıktaydı. Kötü bir geceye hazırlandiğı için azıcık kitap okumak istediğini anımsadı, ama sonra uyuyakalmış olmalıydı. Vücudunu yokladı, giysileri üzerindeydi, üstüne yalnızca bir battaniye örtmüştü. Kulak kabarttı. Bir şey yere düştü, bu az önce okumuş olduğu kitaptı. Pencere-siz oda karanlık sayılırdı, ama gene de kapkaranlık değildi, yatak odasının aralık duran kapısından azıcık ışık sızıyor, fırtınalı bir gecenin parıltısı geliyordu.

Uzaktan rüzgârın uğultusunu duydu. Zamanla karanlıktaki kitap rafını, sandalyeyi, masanın kenarını ve dikkatle bakınca üzerindeki tabancayı da seçebildi. Sonra bir hava akımıyla ürperdi, yatak odasında bir pencerenin kanadı çarptı ve kapı hızlı bir gürültüyle kapandı. Bunun hemen arkasından ihtiyar, koridorda belli belirsiz bir tıkırtı duydu. Anlamıştı. Biri hava akımını hesaba katmadan sokak kapısını açıp koridora girmişti. Berlach ayağa kalktı ve ayaklı lambanın ışığını yaktı.

Tabancayı alıp horozunu kaldırdı. Dışarıdaki adam da koridorda ışık yaktı. Berlach aralık duran kapının ardından yanan ışığı görünce şaşırdı; yabancının davranışına anlam verememişti çünkü. Ancak iş işten geçtikten sonra anladı. Lambayı kavrayan bir kol ve bir el gördü, sonra mavi bir ışık parladı, her yer kapkaranlık kesildi. Yabancı lambayı çekip sigortayı attırmıştı. Ber-lach şimdi koyu karanlıktaydı, öbür adam ise koşulları kendi koyup savaşı başlatmıştı bile. Berlach'ın karanlıkta savaşması gerekiyordu. İhtiyar, silahını sımsıkı kavrayıp dikkatle yatak odasının kapısını açtı. İçeri girdi. Camdan ilk anda pek ayrımsanmayan, ama göz alışınca yoğunlaşan bir ışık sızıyordu. Berlach yatağı ile ırmağa bakan cam arasındaki duvara yaslandı, sağ taraftaki cam komşulara bakıyordu. Böylece gölgede duruyordu, kaçamayacağı için durumu kötüydü, ama bulunduğu yerden görülmeyeceğini umuyordu. Camdan sızan hafif ışık kitaplığın kapısına yansıyordu. Kapıda belirdiği anda yabancıyı görebilecekti. Sonra kitaplıkta cep fenerinin soluk ışığı yandı, kitapların arasından yere, koltuğun üzerine, sonra yazı masasına doğru çevrildi. Işığın altında yılan biçimindeki bıçak duruyordu. Berlach aralık kapının ardından uzanan eli gördü. Kahverengi deri eldivenli bir el, masayı yoklayıp yılan bıçağı kavrayıverdi. Berlach silahını kaldırıp nişan aldı. Birden cep feneri söndü. İhtiyar hiçbir şey yapamadan tabancasını indirip gene bekledi. Durduğu yerden pencereyi görüyor,

durmadan akan ırmağı, öte yandaki kenti, gökyüzüne bir ok gibi yükselen kilise kulesini, tepede oynaşan bulutların karaltılarını seziyordu. Hiç kımıltı-sız duruyor ve onu öldürmeye gelmiş olan düşmanını bekliyordu. Gözlerini kapının belli belirsiz biçimine

70

dikmişti. Bekliyordu. Her yer sessiz ve dingindi. Sonra koridordaki saat çaldı: Üç. Kulak kabarttı. Uzaktan saatin hafif tıkırtısı duyuluyordu. Bir yerde bir klakson çaldı, sonra bir araba geçip gitti. Bardan çıkan insanlar. Bir kez bir soluk sesi duyar gibi oldu, ama yanılmış olacaktı. Orada duruyordu öylece ve evin başka bir köşesinde de öteki duruyordu, aralarında pusuda bekleyen, sabırlı ve acımasız gece uzanıyordu, kara mantosunun altında öldürücü yılanı, onu kalbinden vurmak isteyen bıçağı

barındıran gece. İhtiyar soluk bile almıyordu. Silahına sarılmış duruyordu, boynundan akan soğuk teri duymuyordu bile. Hiçbir şey düşünmüyordu, ne Gast-mann'ı, ne Lutz'u, ne de bedenini kemiren, her geçen an yaşamını daha da tüketen hastalığını. Yaşama, salt yaşama tutkusuyla doluydu. O artık yalnızca gecenin karanlığını yaran bir göz, en küçük bir tıkırtıyı bile duyan bir kulak, silahın soğuk metalini kavramış bir el kesilmişti. Ama katille karşılaşması sandığından değişik oldu. Yanağında belli belirsiz bir serinlik, azıcık değişen havanın etkisini duydu. Bir süre buna bir anlam veremedi, sonunda yatak odasıyla yemek odası arasındaki kapının açılmış olduğunu algıladı. Yabancı onun hesabını bir kez daha bozup yatak odasına öbür yoldan girmişti, hiç görülmeden, duyulmadan, duraklamadan, elindeki yılan biçimi bıçakla. Berlach, bu ihtiyar, ölesiye hasta adam, savaşı ilkin kendisinin başlatması gerektiğini anladı. Her şey yolunda giderse, Hungertobel'in hesapları, doğruysa topu topu bir yıl sürecek olan yaşamını savunabilmesi için, tez davranmalıydı. Berlach tabancayı ırmağa bakan cama doğru çevirdi. Sonra ateş etti, bir kez daha, tam üç el, kurşunlar hızla camları yarıp ırmağa doğru gittiler. Sonra yere çöktü. Tepesinde

bir tıslama oldu. Bıçak duvara saplandı. Ama ihtiyar istediğini elde etmişti: Bitişikteki pencerede ışıklar yandı, camlardan dışarı sarkan insanlar ölesiye bir korku ve şaşkınlık içinde gecenin karanlığına bakıyorlardı. Ber-lach doğruldu. Komşu evin ışığı yatak odasını aydınlatmıştı, yemek odasının kapısı önünde belli belirsiz bir gölge gördü, sonra sokak kapısı çarptı. Daha sonra hava akımının etkisiyle kitaplığın kapısı, sonra da yemek odasınınki. Pencere gıcırdadı, sonra gene bir sessizlik oldu. Bitişik evdeki insanlar hâlâ gecenin karanlığına bakıyorlardı. İhtiyar elinde silahı duvardan bir süre ayrılmadı... Geçen zamanı duyumsamadan, hiç kımıltısız duruyordu. İnsanlar çekildi, ışıklar söndü. Berlach hâlâ duvara yapışmış duruyordu, artık evde yalnızdı.

* * *

Yarım saat sonra koridora çıkıp cep fenerini aradı. Tschanz'a gelmesi için telefon etti. Sonra sigortayı değiştirdi, ışıklar yeniden yandı. Berlach koltuğuna oturup, kulak kabarttı. Dışarıdan bir arabanın sesini duydu, sonra

bir fren sesi. Gene ev kapısı açıldı, gene adım sesleri duyuldu. Tschanz içeri girdi.

Komiser, "Beni öldürmek istediler," dedi. Tschanz'ın yüzü sapsarıydı. Başında şapkası yoktu, saçları alnına darmadağınık dökülüyordu, kalın paltosunun altında pijaması görünüyordu. Birlikte yatak odasına geçtiler. Tschanz bıçağı duvardan güçlükle çekti, tahtaya derinlemesine saplanmıştı. "Bununla mı?" diye sordu.

"Bununla Tschanz."

Genç polis kırık camı gözden geçirdi. Şaşkınlıkla, "Pencereye mi ateş ettiniz komiserim?" diye sordu.

Berlach ona olanları anlattı. Öteki, "Yapacağınız en iyi şeyi yapmışsınız," diye homurdandı.

Koridora çıktılar. Tschanz yerden ampulü kaldırdı.

Hayranlıkla, "Bak şu işe," dedi ve ampulü bir yana koydu. Sonra kitaplığa girdiler. İhtiyar sedire uzandı ve üzerine battaniyeyi çekti, öylesine çaresiz, yaşlı ve çökmüş görünüyordu ki. Tschanz yılan biçimi bıçağı hâlâ elinde tutuyordu.

"Adamı görebildiniz mi?"

"Hayır. Uyanık davranıp çabucak geri çekildi. Tek görebildiğim kahverengi deri eldivenleriydi."

"Bu da bir şey değil."

"Hiçbir şey değil. Ama onu hiç görmemiş, soluğundan başka bir şey duymamış bile olsam, kim olduğunu gene de biliyorum, biliyorum, biliyorum."

İhtiyar bunları duyulur duyulmaz sesle söylemişti. Tschanz bıçağı elinde şöyle bir tarttı ve şu yatan, ihtiyar, bitkin adama, şu çökmüş vücudun

yanında solmuş çiçekleri andıran ellere baktı. Sonra yatanın bakışını gördü. Berlach'ın ona doğru çevrilmiş gözleri giz dolu, duru ve parlaktı.

Tschanz bıçağı yazı masasının üzerine koydu.

"Yarın Grindel Ormanı'na gitmelisiniz. Hastasınız. Yoksa gitmekten caydınız mı? Belki de yükseklik yaramaz. Orada kış başlamıştır bile."

- "Yok gideceğim."

"Yok gideceğim."

"Öyleyse azıcık daha uyuyun. Yanınızda kalayım mı?"

Komiser, "Hayır, sen git Tschanz," dedi.

Tschanz, "İyi geceler," dedi ve ağır adımlarla çıktı. İhtiyar artık yanıt vermedi, uyuyor gibiydi. Tschanz sokak kapısını açıp dışarı çıktı, sonra gene kapadı. Ağır ağır birkaç adım daha yürüyüp sokağa çıktı ve ardından açık duran bahçe kapısını da kapadı. Sonra eve

doğru döndü. Her yer kapkaranlıktı, bu karanlığın içinde her şey yitip gidiyordu, bitişikteki evler bile. Yalnızca yukarıda bir sokak feneri yanıyordu, ırmağın hüzünlü şarıltısı içinde karanlıkta yiten bir yıldız gibi. Tschanz orada duruyordu, birden alçak sesle bir küfür savurdu. Ayağıyla bahçe kapısını açtı, kararlı adımlarla geri döndü, bahçeden geçip sokak kapısına yöneldi.

Tokmağı kavrayıp çekti. Ama sokak kapısı kilitlenmişti.

Berlach saat altıda kalktı, gözüne hiç uyku girmemişti. Günlerden pazardı. İhtiyar yıkanıp üstünü değiştirdi. Sonra bir taksi çağırdı, yemeğini vagon restoranda yiyecekti. Kalın, sıcak paltosunu alıp sabah karanlığında evden çıktı, bavulunu yanına almamıştı. Gökyüzü pırıl pırıldı. Serseri kılıklı, bira kokan bir üniversite öğrencisi selam vererek önünden geçti. Berlach, "Şu Blaser de," diye düşündü. "Tıp sınavından ikinci kez çaktı zavallı. İşte o zaman insan böyle kafayı çeker!" Bir taksi yanına yanaşıp durdu. Bu kocaman bir Amerikan ara-basıydı... Şoför yakasını öyle bir yukarı kaldırmıştı ki, Berlach adamın gözlerini bile göremiyordu. Şoför arabanın kapısını açtı.

Berlach, "İstasyona," dedi ve arabaya bindi.

Araba hareket etti.

Yanında bir ses, "Şimdi nasılsın?" diye sordu. "İyi uyuyabildin mi?"

Berlach başını çevirdi. Öbür köşede Gastmann oturuyordu. Açık renk bir yağmurluk giymişti, kollarını kavuşturmuştu. Ellerinde kahverengi deri eldivenler vardı. İçin için alay eden yaşlı bir köylü gibi öylece oturuyordu. Öndeki şoför başını çevirip arkaya baktı ve sırıttı. Adam yakasını artık indirmişti. Berlach onun

uşaklardan biri olduğunu gördü ve tuzağa düşürülmüş olduğunu anladı.

İhtiyar, "Gene benden ne istiyorsun?" diye sordu.

Köşedeki adam gözdağı veren bir sesle: "Beni izliyorsun," dedi. "Yazara gitmişsin." "Bu, benim işim."

Öteki gözlerini ondan ayırmadan, "Benimle uğraşan herkes ölmüştür Berlach," dedi. Öndeki adam arabayı korkunç bir hızla Aagauers-talden'den yukarıya sürüyordu. Berlach umursamazlıkla, "Daha yaşıyorum," dedi. "Oysa hep seninle uğraşıp durdum." Sustular.

Şoför, Victoria Alanı'na doğru delicesine yol alıyordu. İhtiyar bir adam karşıya geçerken kendisini güç bela arabanın altında kalmaktan kurtarabildi.

Berlach sinirlenerek, "Dikkat etsene," dedi.

Gastmann keskin bir sesle, "Hızlan," diye bağırdı, alayla ihtiyara baktı. "Ben hızı severim."

Komiser ürperdi. Kapalı, havasız yerlerden hoşlanmazdı. Köprüden çılgınca bir hızla geçiyorlardı, bir tramvayı solladılar, gümüş renkli ırmağın üzerinden önlerinde beliren kentte doğru ok gibi ilerliyorlardı. Yollar boş ve ıssızdı, gökyüzü kentin üzerinde cam gibi uzanıyordu.

Gastmann piposunu doldurarak, "Şu oyunu kes artık," dedi. "Yenilgiyi kabul etmenin zamanı geldi."

İhtiyar, karşılarına çıkan çardağın karanlık kabartısına ve Lang Kitabevi'nin önünde duran iki polisin gölgelerine baktı.

"Geissbühler ile Zumsteg," diye düşündü, "kitapçıya olan Fontane borcunu da artık Ödemeliyim."

75

Sonra, "Oyunumuzu burada kesemeyiz," dedi. "Sen o gece Türkiye'de bu oyunu başlatmakla bir suç işledin Gastmann, ben de kabul etmekle bir suç işledim."

Meclis binasının önünden geçtiler.

Öteki, "Schmied'i hâlâ benim öldürdüğüme mi inanıyorsun?" diye sordu.

Berlach, "Buna hiçbir zaman inanmadım," dedi ve ötekinin piposunu yakışını umursamadan izleyerek, "Senin işlemiş olduğun suçları kanıtlayamadığıma göre," diye konuşmasını sürdürdü, "işlememiş olduğun bir suçu kanıtlayacağım."

Gastmann komiseri dikkatle süzdü.

"Bu aklıma gelmemişti," dedi. "Ayağımı denk almalıyım."

Komiser sustu.

Gastmann oturduğu yerden düşünceli düşünceli, "Belki de sen, benim düşündüğümden de daha tehlikeli bir adamsın, ihtiyarcık," dedi.

Araba durdu. İstasyona varmışlardı.

Gastmann, "Bu son görüşmemiz Berlach," dedi. "Ameliyatı atlatabilirsen, bir daha karşılaştığımızda seni öldüreceğim."

Berlach sabahın taze havasından azıcık ürpererek, "Yanılıyorsun," dedi. "Beni öldüremeyeceksin. Seni tanıyan bir tek ben olduğuma göre, yargılayacak olan da benim. Ve ben seni yargıladım Gastmann, seni ölüm cezasına çarptırıyorum. Bugün yaşamının son günü. Senin için seçtiğim cellat bugün gelecek. Seni o öldürecek, çünkü bu işi Tanrı adına artık bitirmeliyiz."

Gastmann irkildi ve ihtiyara şaşkınlıkla baktı. Ama Berlach elleri paltosunun cebinde, başını bile çevirmeden ağır adımlarla, yavaş yavaş insanlarla dolan kocaman, karanlık yapıya, istasyona girmişti bile.

76

Gastmann birden komiserin arkasından, "Seni sersem!" diye haykırdı, öyle bir bağırmıştı ki, yoldan geçen birkaç kişi dönüp baktılar. "Seni sersem!" Ama Berlach artık gözden yitmişti.

* * *

Giderek açan hava duru ve sertti. Düzgün bir top biçimindeki güneş, yukarı doğru kıvrılan ve azıcık yayılan sivri, uzun gölgeler oluşturuyordu. Kent, ışınlarını içine çekip bir çırpıda yutuveren, sonra geceleri gene binlerce ışığı dışarıya püskürten beyaz bir midye kabuğunu andırıyordu, hiç durmaksızın yeni yeni insanlar doğuran, yok eden, gömen bir canavar. Gün geçtikçe daha da güzelleşiyordu, gökyüzü çan seslerinin üzerinde yükselen pırıl pırıl bir levha gibiydi. Tschanz duvarda yansıyan ışınların altında soluk bir yüzle bekliyordu, bir saattir bekliyordu. Sinirli sinirli kilisenin önündeki çardağın çevresinde dolanıyor, tepedeki çeşmenin ağzına, o tuhaf figürlere bakıyordu, güneş ışınlarıyla parlayan kaldırıma gözlerini dikmiş yabansı suratlar. En sonunda kapılar açıldı. Büyük bir kalabalık dışarıya çıktı. Vaazı Lüthi vermişti. Tschanz kalabalığın içinde hemen beyaz yağmurluğu seçebildi, Anna ona doğru geliyordu. Onu gördüğüne sevindiğini söyledi ve elini sıktı. Kalabalığa karıştılar, çevrelerinde genç, yaşlı sürüyle insan vardı, bir profesör, bayramlık giysilerini giymiş bir fırıncı kadın, bir kızla İki üniversite öğrencisi, birkaç düzine memur, öğretmenler, tümü de pırıl pırıl, tertemiz, tümünün de karnı aç ve iyi bir yemeğin beklentisi içinde. Kessler Sokağı'ndan yukarıya çıktılar, Kasino Alanı'na varıp geçtiler, Marzili'den aşağıya indiler. Köprüde durdular.

77

Tschanz, "Bayan Anna," dedi. "Bugün Ulrich'in katilini yakalayacağım."

Kız şaşkınlıkla, "Kim olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu.

Tschanz kıza baktı.

Tam önünde duruyordu, renksiz ve incecik.

"Bildiğimi sanıyorum," dedi. "Onu yakalarsam..." Bir an durakladı. "Benim de sevgilim olur muydunuz?"

Anna hemen yanıt vermedi. Üşüyormuş gibi sımsıkı paltosuna sarıldı. Hafif bir esinti sarı saçlarını dağıttı, sonra alçak bir sesle:

"Anlaştık," dedi.

El sıkıştılar. Anna karşıya geçti. Tschanz arkasından baktı. Kayın ağaçlarının ve gezinen insanların arasında parlayan beyaz paltosu ikide bir yitiyor, sonra gene gözüküyordu, sonunda büsbütün gözden silindi. Sonra Tschanz istasyona, arabayı bıraktığı yere gitti. Arabayla Ligerz'e doğru yola koyuldu. Oraya vardığında öğle olmuştu, çünkü arabayı çok ağır sürüyordu, sık sık duruyor, inip sigara içerek tarlaların içine giriyor, sonra arabaya dönüp yola devam ediyordu. Ligerz'de istasyonun önünde durdu, kiliseyi geçip merdivenlerden yukarıya çıkmaya başladı. Sakinleşmişti. Göl masmaviydi, yapraklar dökülmüştü, toprak kahverengi ve yumuşaktı. Ama Tschanz hiçbir şey görmüyor, hiçbir şeyle ilgilenmiyordu. Başını bile çevirmeden, hiç durmaksızın, hep aynı hızla yukarı çıkıyordu. Beyaz duvarlar arasındaki yol, bağları teker teker geride bırakıp dimdik yükseliyordu. Tschanz, sağ eli paltosunun cebinde, durgun, ağır, şaşmaz adımlarla yukarı çıkıyordu. Kimi kez yolunda bir kertenkele beliriyor, şahinler havalanıyor, güneşin kızgınlığı her yeri yazın olduğu gibi kavuruyordu,

hiç durmaksızın çıkıyordu Tschanz. Sonra bağları iyice geride bırakıp ormana daldı. Hava serinledi. Ağaçların arasında beyaz kayalıklar parlıyordu. Tschanz giderek daha yükseğe çıkıyordu, hep aynı adımlarla, aynı hızla... Tarlalara girdi. Ekilmiş bir topraktaydı, yol daha yumuşak çizgilerle yukarı çıkıyordu. Bir mezarlığın önünden geçti, boz renkli duvarlarla çevrilmiş kapısı açık, dörtgen biçimli bir mezarlıktı. Yollarda kara giysili kadınlar yürüyor, yol kenarında iki büklüm duran bir ihtiyar, sağ

eli paltosunun cebinde hiç durmaksızın yukarıya doğru çıkan Tschanz'a bakıyordu. Tschanz, Preles'e vardı, Beren Oteli'nden geçip Lam-boing'e yöneldi. Tepede hava durgun ve kuruydu. En uzaktaki şeyler bile büyük bir belirginlikle ortaya çıkıyordu. Sadece Chasseral'ın sırtı karla kaplıydı, her yer duvarların beyazlığı, damlaların kırmızılığı ve ekinlerin siyah çizgileriyle yer yer kesilen açık bir kahverengi içinde parlıyordu. Tschanz aynı adımlarla yürümeyi sürdürüyordu, arkadan sırtına vuran güneş, gölgesini önüne düşürüyordu. Yol alçaldı, şimdi Tschanz bıçkıhaneye doğru yol alıyordu, güneş yandan gelmeye başladı. Tschanz hiçbir şey düşünmeden, görmeden yürüyordu, tek bir istek, tek bir tutku sarmıştı benliğini. Bir yerde bir köpek havladı, sonra yaklaşıp hiç durmaksızın yürüyen adamı kokladı, sonra gene uzaklaştı. Tschanz ne daha hızlı, ne de daha ağır, hep aynı adımlarla yürüyor, kahverengi tarlaların içinde beliren, çıplak kavaklarla çevrili eve doğru ilerliyordu. Tschanz yoldan çıkıp tarlalara girdi. Ayakkabıları ekilmemiş sıcak toprağın içine gömülüyordu, yürüyordu. Sonra kapıya vardı, açıktı, içeri girdi. Bahçede bir Amerikan arabası duruyordu. Tschanz ona bakmadı bile. Evin kapısına doğru gitti.

Kapı da açıktı. Tschanz hole girip ikinci bir kapıyı açtı, alt kattaki salona girdi. Ve durakladı. Karşıdaki camdan göz kamaştırıcı bir ışık yansıyordu. Önünde, ancak beş adım ötesinde Gastmann duruyordu, yanında da hiç kımıldamadan bekleyen ürkünç görünümlü uşakları, dev gibi iki canavar... Üçü de paltolarını giymişlerdi, bavulları üst üste yığılmıştı, yolculuk için her şeyleri hazırdı.

Tschanz durdu.

Gastmann şaşkınlıkla polisin durgun, soluk yüzüne ve arkasındaki açık kapıya baktı. "Demek sizsiniz," dedi. Sonra gülmeye başladı. "Ha, demek ihtiyar bunu anlatmak istemişti, fena değil, hiç fena değil!"

Gastmann'ın gözleri iri iri açılmıştı, içlerinde giz dolu bir neşe parlıyordu.

İki canavardan biri hiçbir şey söylemeden, soğukkanlılıkla, dahası ağır devinimlerle cebinden tabancasını çekip ateş etti. Tschanz kurşunu sol

omzunda duydu, hemen sağ elini cebinden çıkartıp, kendisini yana doğru attı. Sonra üç kez arka arkaya Gastmann'ın boşluk ve

sonsuzluk içinde çınlayan gülüşünün içine ateş etti.

Tschanz telefon edip durumu bildirince, Lambo-ing'den Charnel, Twann'dan Clenin ve Biel'den devriye polisleri geldiler. Tschanz'ı üç ceset arasında kanlar içinde buldular, bir kurşun da onu sol kolundan yaralamıştı. Çarpışma kısa sürmüşe benziyordu, ama ölenlerin her biri ateş etmişti. Her birinde tabanca bulundu, uşaklardan biri kendisininkini sımsıkı kavramıştı. Charnel geldikten sonra olup bitenleri Tschanz artık anımsamıyordu. Neuveville doktoru onun yaralarını sararken, iki kez baygınlık geçirdi, ancak yaraları tehlikeli so

değildi. Sonra köylüler geldiler, çiftçiler, işçiler, kadınlar. Bahçe tıklım tıklım doldu. Bu arada polis yolu kestiği halde, bir kız salona girmeyi başarabildi ve çığlık çığlığa Gastmann'ın üstüne kapandı. Bu, garson kızdı, Charnel'in nişanlısı. Charnel ise öfkeden kıpkırmızı kesilmiş, orada duruyordu. Sonra Tschanz geri çekilen köylülerin arasından arabaya götürüldü.

Ertesi sabah Lutz, "İşte tümü de burada yatıyorlar," dedi ve ölüleri gösterdi, ama hiçbir zafer havası yoktu sesinde, yorgun ve üzgündü.

Schwendi şaşkın şaşkın başını salladı. Albay görevi gereği Lutz'la birlikte, Biel'e gitmişti Cesetlerin bulunduğu odaya girmişlerdi. Tellerle örülü küçük pencereden, çarpık bir ışık içeriye yansıyordu. İkisi de üstlerinde paltoları, orada duruyorlar ve üşüyorlardı. Lutz'un gözleri kızarmıştı. Bütün gece Gastmann'ın günceleriy-le, onun o güç okunan, stenografik el yazısıyla uğraşmıştı.

Lutz ellerini iyice ceplerine gömdü. Kısık bir sesle konuşmaya başladı: "İşte biz

insanlar birbirimizden korktuğumuz için, devletler kuruyoruz Schvvendi. Türlü koruyucularla sarıp sarmalıyoruz çevremizi. Polisler, askerler, kamuoyu... Ama tüm bunlar neye yarıyor ki?" Lutz'un yüzü gerildi, gözleri yerinden çıkacakmış gibi fırladı ve şu soğuk, boş odada boş bir sesle kişner

gibi güldü. "Büyük bir gücün başına sersemin biri, bir Gast-mann geçiyor, biz de hemen sürüklenip gidiyoruz, zincirler koparılıyor, koruyucularımız yok ediliyor."

Schvvendi, yapılacak en iyi şeyin soruşturma yargıcını gerçeklere döndürmek olduğunu görüyor, ancak bunu nasıl yapacağını kestiremiyordu. En sonunda, "Bizim gibiler acımasızca sömürüldüler."

"Tatsız, çok tatsız."

Lutz, "Kimsenin haberi yoktu," diye Schwendi'yi yatıştırmaya çalıştı.

Schwendi, "Ya Schmied?" diye sordu, en sonunda aklına yeni bir şey geldiği için sevinmişti.

"Gastmann'da Schmied'in bir dosyasını bulduk. Gastmann'ın yaşamına ilişkin birkaç not ve işlediği suçlarla ilgili varsayımlar var. Schmied, Gastmann'ı yakalamaya çalışıyordu. Bunu özel olarak yapıyordu. Yanlıştı davranışı, cezasını da buldu, çünkü Schmied'i Öldürenin Gastmann olduğu artık kanıtlandı. Schmied, Tschanz'la çatışan uşaklardan birinin elindeki silahla öldürülmüş olmalı. Silah üzerine yapılan inceleme, bu varsayımımızı destekliyor. Öldürülmesinin nedeni de ortada: Gastmann, Schmied'in kendisini yakalayacağından korkuyordu. Schmied bize her şeyi anlatmalıydı. Ama gençti ve tutkuluydu."

Berlach cesetlerin bulunduğu odaya girdi. Lutz ihtiyarı görünce gene üzgün üzgün ellerini ceplerine gizledi. Ayakları üzerinde hafifçe sallanarak, "Burada karşılaşmamız iyi oldu komiser," dedi. "İzinden tam zamanında döndünüz. Ben de milletvekiliyle birlikte zamanında gelebildim buraya. İşte ölüler. Birbirimizle tartışıp durduk, Berlach. Ben tam anlamıyla kusursuz bir polis örgütü istiyordum, örgütün nerdeyse atom bombasıyla donatılmasından yanaydım. Sizin yaklaşımınızsa komiser, daha insancıldı, dedelerimizden kalma avcı birliği gibi bir şey düşünüyordunuz. Bu tartışmayı bırakalım artık. İkimiz de haksızdık. Tschanz bilimselliği hiçe sayarak tek bir tabancayla ikimizin de görüşlerini altüst etti. Nasıl olduğunu

bile öğrenmek istemiyorum bu işin. Evet bir özsavunmaydı bu, buna inanmalıyız ve 81

gönül rahatlığıyla inanabiliriz de. Bu av işimize yaradı, öldürülenler ölümü kelimenin tam anlamıyla bin kez hak etmişlerdi. Eğer yalnızca bilimle yetinseydik, bugün yabancı elçilerle uğraşıp duracaktık. Tschanz'ı terfi

ettirmem gerekiyor. Biz ise eşek gibi kaldığımız yerde ot-luyoruz. Schmied olayı işte böylece son buldu."

Lutz başını eğdi, ihtiyarın gizemli suskunluğu onu şaşırtmıştı, içine kapandı, sonra birden gene titiz, görevini bilir bir memur görünümü aldı, bir iki kez öksür-dü, hâlâ çekingen bir tavırla duran Schwendi'yi görünce kızardı, sonra albayla birlikte ağır ağır yürüyerek koridorun karanlığında gözden yitti ve Berlach'ı yalnız bıraktı. Cesetler sedyelerin üzerindeydi, üzerleri siyah örtülerle kapatılmıştı. Çıplak, külrengi duvarlardan sıvalar dökülüyordu. Berlach ortadaki sedyeye yaklaşıp ölünün üstünü açtı. Bu Gastmann'dı. Berlach sol elinde siyah örtü, hafifçe sedyenin üzerine eğilmişti. Sessizce ölünün sapsarı yüzüne, dudaklarındaki neşeli çizgiye baktı, ama gözleri çukura kaçmıştı, içlerinde artık hiçbir ürkünçlük yoktu. Böylece son kez karşılaşıyorlardı, avcı ve ayaklarının dibinde yenilgin yatan av. Berlach artık ikisinin de yaşamlarının tükenmiş olduğunu düşündü, bir kez daha gözünün önünde tüm yıllar canlandı, bir kez daha düşünde ikisinin de yaşamını oluşturan o labirentin gizemli yollarını canlandırdı. Şimdi aralarında ölümün sonsuzluğundan öte bir şey yoktu, yargısı sessizlik olan bir yargıç. Berlach iki büklüm orada duruyordu, odanın soluk ışığı yüzüne, ellerine yansıyor ve cesedin de üzerinde oynaşıyordu, ikisine de yönelen, ikisini de içeren, ikisini de birbiriyle barıştıran bir ışık. Ölümün sessizliği onu kucaklayıp içine sızdı, ama öte-kininki gibi bir dinginlik vermedi ona. Ölüler hep haklı-83

dır. Berlach usulca Gastmann'ın yüzünü örttü. Onu son görüşüydü, bundan böyle düşmanı mezara aitti. Yıllar boyu bir tek düşünce onu yönetmişti: Bu külrengi, çıplak odada, duvarlarından kar gibi serpilerek üzerine dökülen sıvaların altında, ayaklarının dibinde yatan şu insanı yok etmek. Şimdi de ihtiyara yorgun ölünün üstünü örtmek ve unutmak için Tanrı'ya yakarmaktan başka bir şey kalmıyordu, öfkeli bir ateşin yakıp kavurduğu yüreğini yumuşatacak olan tek lütuftu unutma.

* * *

Sonra ihtiyarın ısrarı üzerine aynı günün akşamı saat sekizde Tschanz, Berlach'ın Altenberg'deki evine gitti. Kapıyı beyaz önlüklü genç bir hizmetçi kız açınca çok şaşırdı. Koridora girdiğinde, mutfaktan tabak çanak şıngırtılarını, kaynayan su, pişen yemek seslerini duydu. Hizmetçi kız paltosunu aldı. Sol kolu sargılıydı, gene de arabayla gelmişti. Kız yemek odasının kapısını açınca Tschanz kapının eşiğinde donakaldı: İki kişilik görkemli bir sofra kurulmuştu. Şamdanlardan birinde mumlar yanıyordu. Berlach kırmızı mum ışığının altında, masanın bir ucunda koltuğa yerleşmiş oturuyordu, sarsılmaz bir dinginlik simgesiydi sanki.

İhtiyar konuğunu, "Otursana Tschanz," diye karşıladı. Ve masanın öbür ucundaki ikinci koltuğu gösterdi. Tschanz düş görür gibi oturdu.

En sonunda, "Yemeğe geldiğimi bilmiyordum," dedi.

İhtiyar durgun bir tavırla, "Başarını kutlamalıyız," dedi ve şamdanı az öteye itti, şimdi birbirlerinin yüzünü iyice görebiliyorlardı. Sonra ellerini çırptı. Kapı açıldı, irikıyım, yuvarlak bir kadın tepesine dek sardalyeler, ıstakozlar, turşular, domatesler, bezelyeler, mayonez ve 8-1

yumurtalar, soğuk etler, tavuklar ve som balıklarıyla dolu bir tepsi getirdi. İhtiyar tümünden de aldı. Tschanz mide hastasının tabağını nasıl tepeleme doldurduğunu görünce, şaşkınlıktan kendi tabağına ancak azıcık patates salatası koydurmakla yetindi.

Berlach, "Ne içelim?" diye sordu. "Ligerzer?"

Tschanz düş görür gibi "Ligerzer," dedi. Hizmetçi kız gelip bardakları doldurdu. Berlach yemeğe başladı, ekmek de aldı, som balığını, sardalyeleri, ıstakozun kırmızı etlerini, salamları, salataları, mayonezi ve soğuk kızartmayı bir çırpıda yutuverdi, sonra ellerini çırpıp gene istedi. Tschanz donakalmıştı, daha patates salatasını bile bitirmemişti. Berlach bardağını üçüncü kez dol-durttu.

"Şimdi de sıra Neuenburg şarabı ile böreklerde," diye bağırdı. Tabaklar değiştirildi. Berlach'ın tabağına kaz ciğerli, domuz etli ve mantarlı üç çeşit

börek konuldu. Sonunda Tschanz duraksayarak, "Ama siz hastasınız komiser," dedi.

"Bugün değilim. Tschanz, bugün değilim. Schmi-ed'in katilini sonunda bulduğum için ziyafet çekiyorum kendime."

İkinci bir bardak kırmızı şarap daha içti ve üçüncü böreğe başladı, bu dünya nimetlerini hırsla yutarak, dişleri arasında parçalayarak hiç durmaksızın yiyordu, sonsuz bir açlığı gideren şeytan gibi... Duvarda dev büyüklüğünde gölgesi yansıyordu, kollarının açgözlü devinimleri, başını tabağa doğru eğişiyle zafer dansı yapan bir yamyamı andırıyordu. Tschanz dehşetle, ölesiye hasta olan bu adamın ürkünç oyununu izliyordu. Hiç kımıldamadan, hiç yemeden, ağzına bir lokma bile koy-

madan oturuyordu, bardağına bile el sürmemişti. Ber-lach kendisine dana pirzolası, pilav, kızarmış patates ve yeşil salata getirtti, yanında da şampanya. Tschanz titriyordu.

Soluk soluğa, "Siz rol yapıyorsunuz," dedi. "Hasta değilsiniz."

Berlach hemen yanıt vermedi. Önce güldü ve salata-sıyla uğraşmaya başladı, her bir yaprağın ayrı ayrı tadını çıkarıyordu. Tschanz bu korkunç ihtiyara ikinci bir kez soru sorma yürekliliğini bulamadı. Sonunda Ber-lach, "Evet Tschanz," dedi, gözleri çılgınca parlıyordu. "Rol yaptım, hiçbir zaman hasta değildim." Ve ağzına bir et parçası daha götürüp yemeğini sürdürdü, hiç durmadan, hiç doymadan yiyordu.

O zaman Tschanz sinsice kapana sıkıştırılmış olduğunu anladı, kapanın kapağı şimdi üstüne kilitlenmişti. Sırtından soğuk bir ter boşandı. Giderek yoğunlaşan dehşet, kıskıvrak yakaladı onu. Durumunu iş işten geçtikten sonra anlamıştı, artık hiçbir kurtuluş yoktu.

Alçak sesle, "Siz biliyorsunuz komiser," dedi.

Berlach kesin ve durgun, "Evet Tschanz, biliyorum," dedi, sesini yükseltmemişti bile, sanki sıradan bir şeyden söz ediyordu. "Schmied'in

katili sensin." Sonra şampanya bardağını kaldırıp bir yudumda içti.

Öteki, duyulur duyulmaz bir sesle: "Ben, sizin bildiğinizi hep sezmiştim," diye

inledi.

İhtiyar hiç oralı olmadı. Sanki yemekten başka hiçbir şey ilgilendirmiyordu onu. Göz bile kırpmadan tabağını ikinci kez pilavla doldurdu, üzerine salça döktü, tepesine de pirzolaları yerleştirdi. Tschanz bir kez daha kendisini kurtarmaya, bu ürkünç tüketiciye karşı savunmaya çalıştı.

İnatla, "Kurşun uşağın elindeki tabancadan çıkmış," dedi, ama sesi çok hafif çıkmıştı. Berlach onu kısık gözlerle aşağılayarak süzdü. "Saçma Tschanz. Pekâlâ uşağın elinde bulunan tabancanın, kendi tabancan olduğunu biliyorsun. Onu ölünün eline tutuşturan sendin. Gastmann'ın bir cani olduğunun açığa çıkması, oyununun anlaşılmasını önledi." Tschanz umutsuzlukla: "Bunu hiçbir zaman kanıtla-yamazsınız," diye direndi.

İhtiyar koltuğunda dikleşti, artık hasta ve çökük bir insan değildi, güçlü ve soğukkanlıydı, insanüstü bir gücün simgesiydi sanki. Kurbanıyla oynayan bir kaplan gibi şampanyasını bitirdi. Sonra durmadan girip çıkan hizmetçiden peynir istedi. Yanında da turp, turşu ve soğan yiyordu. Hiç durmaksızın yeni yeni yemekler yiyordu, sanki bir kez, son bir kez daha dünyanın insanlara sunduğu nimetleri tadıyordu. Sonunda, "Suçunu bana çoktan kanıtlamış olduğunu daha anlamadın mı Tschanz?" dedi. "Tabanca senindi, çünkü beni kurtarmak için Gastmann'ın köpeğini vurduğunda, köpekte bulunan kurşun aynı silahtan çıkmıştı. Schmied'in ölümüne neden olan silahtan, senin silahından. Bana gereken delilleri sen kendin verdin. Yaşamımı kurtardığında, ele verdin kendini."

Tschanz robot gibi, "Yaşamınızı kurtardığımda," diye yineledi. "Demek bu nedenle canavarı dönüşümde görememiştim. Gastmann'ın yabanıl bir köpeği olduğunu biliyor muydunuz?"

"Evet, kolumu bezlerle sarmıştım."

Katil duyulur duyulmaz bir sesle: "Demek bana tuzak kurmuştunuz," dedi.

S7

"Evet öyle. Ama İlk delili bana cuma günü Ins üzerinden Ligerz'e giderken verdin, şu Mavi Charon ko-medyasıyla. Schmied çarşamba günü Zollikofen'den geçmişti, bunu biliyordum, çünkü o gece Lyss garajının önünde durmuştu."

Tschanz, "Nereden biliyordunuz?" diye sordu.

"Çok basit, telefon ettim. O gece Ins'den ve Er-lach'dan geçen katildi, yani sendin Tschanz. Grindel Or-manı'ndan geliyordun. Eiger Pansiyonumda da mavi bir Mercedes bulunuyor. Haftalardan beri Schmied'in peşindeydin, her adımını izliyordun, kıskanıyordun onu, becerikliliğini, başarısını, kültürünü, kız arkadaşını, her şeyini kıskanıyordun. Gastmann'la uğraştığını, dahası ona gittiğini biliyordun ama nedenini bilmiyordun. Derken bir rastlantı, onun masasındaki dosya eline geçti. Bir kez olsun sen de bir başarı kazanabilmek için bu olayı ele almaya ve Schmied'i öldürmeye karar verdin. Doğru düşünmüştün, bu suçu Gastmann'a yüklemek senin için pek kolay olacaktı. Grindel Ormanımda mavi Merce-des'i gördüğünde, bu işi nasıl gerçekleştirebileceğini anladın. Arabayı perşembe gecesi için kiraladın. Bunu saptayabilmek için, Grindel Ormanı'na gitmem gerekti. Ötesi kolaydı: Ligerz üzerinden Schernelz'e gidip ve arabayı Twann Deresi Ormanı'nda bıraktın, sonra boğazdan geçerek kestirme yoldan Twann - Lamboing yoluna vardın. Kayalıklarda Schmied'i bekledin. Schmied seni görünce hemen tanıdı ve şaşırarak durdu. Kapıyı açtı ve onu öldürdün. Bunu sen kendin anlattın bana. Ve şimdi de istediğini elde ettin: Onun başarısını, onun yerini, onun arabasını ve onun kız arkadaşını."

Tschanz kendini bozguna uğratmış olan ve şimdi de bu ürkünç yemeği silip süpüren bu acı mas ız satranç

oyuncusunu dinliyordu. Mumlar huzursuz yanıyor, ışık iki adamın da yüzünde oynaşıyor, gölgeler yoğunlaşıyordu. Hizmetçiler artık girip

çıkmıyordu, bu karanlık cehennemi ölesiye bir sessizlik bastırmıştı. İhtiyar hiç kımıldamadan oturuyor, sanki soluk bile almıyordu, oynaşan ışık dalga dalga üzerinde yansıyordu, alnındaki ve ruhundaki buz gibi soğuğun etkisiyle yer yer kesintiye uğrayan kızıl alev parçası.

Tschanz ağır ağır, "Benimle oynadınız," dedi.

Berlach ürkütücü bir ağır başlılıkla, "Seninle oynadım," diye karşılık verdi. "Başka türlü yapamazdım. Schmied'i sen öldürdün, bunun üzerine seni seçmem gerekti." Tschanz, "Gastmann'ı öldürmem için," diye sözünü bitirdi, birden tüm gerçeği kavramış t ı .

"Söylediğin gibi, evet. Yaşamımın yansını Gast-mann'ı yakalamak çabasıyla geçirdim. Schmied benim son umudumdu. Onu şu insan kılıklı şeytanın üstüne salan bendim, soylu bir hayvanın yırtıcı bir canavarla savaşması gibi. Ama sonra sen çıkageldin Tschanz. Şu gülünç, aşağılık tutkunla benim son şansımı da elimden aldın. Bunun üzerine ben seni seçtim. Seni, katili, ür-künç bir silaha dönüştürdüm, çünkü sen çaresizlik içindeydin; bir katil öteki katili bulacaktı. Kendi ereğimi se-ninkiyle birleştirdim."

Tschanz, "Bu, benim için cehennemdi," dedi.

İhtiyar ürkütücü bir soğukkanlılıkla, "İkimiz için de cehennemdi," diye konuşmasını sürdürdü. "Schwen-di'nin araya girmesi seni deliye çevirdi. Gastmann'ın katil olduğunu bir şekilde kanıtlamalıydın. Gast-mann'ın izinden her uzaklaşma seni ele verebilirdi. Bir tek Schmied'in dosyası sana yardımcı olabilirdi. Dosyanın bende olduğunu biliyordun, ama Gastmann'ın elimden almış olduğunu bilmiyordun. Bu nedenle cumartesiyi pazara bağlayan gece bir saldırıya uğradım. Sonra benim Grindel Ormanı'na gitmem de seni tedirgin etti."

Tschanz alçak sesle, "Size benim saldırdığımı demek biliyordunuz," dedi.

"Daha ilk andan beri biliyordum. Attığım her adım, seni mutsuzluğun doruğuna götürmeyi amaçlıyordu. Ve bu mutsuzluk son kertesine ulaştığında bir karar alabilmek için Lamboing'e gittin."

Tschanz, "Gastmann'ın adamlarından biri ateş etmeye başladı," dedi.

"Ben Gastmann'a pazar sabahı, kendisini öldürmek için birini göndereceğimi söylemiştim."

Tschanz sendeledi. Sırtından buz gibi sular dökülüyordu sanki:

"O zaman siz Gastmann'la beni hayvanlar gibi birbirimize karşı kışkırttınız." Öteki sandalyeden gelen ses acımasızca, "Canavara karşı canavar," dedi.

Öteki soluk soluğa, "O zaman siz yargıçtınız, bense cellat," diye bağırdı.

İhtiyar, "Öyle," dedi.

"Ve ben, elimde olmadan sizin buyruklarınızı yerine getiren ben, bir caniyim, yakalanması gereken biri."

Tschanz ayağa kalktı, sağlam olan sağ koluyla masaya dayandı. Yalnızca bir tek mum yanıyordu. Tschanz karanlıkta, yanan gözlerle ihtiyarı seçmeye çalışıyordu, ama tek görebildiği gerçekdışı, kara bir gölgeydi. Güvensizlik içinde, duraksayarak cebine doğru bir hareket yaptı.

İhtiyarın "Vazgeç," dediğini duydu. "Anlamı yok. Lutz burada olduğunu biliyor. Kadınlar da daha evde."

Tschanz alçak sesle, "Anlamı yok," diye yineledi.

İhtiyar odanın karanlığı içinde, "Schmied olayı sona ermiştir," dedi. "Seni ele vermeyeceğim. Ama git. Nereye gidersen git. Bir daha gözüm görmesin seni. Bir kişiyi yargıladığım yeter. Git! git!.."

Tschanz başını eğerek ağır ağır odadan çıktı ve kapı kapandıktan sonra gecenin karanlığı içinde yitti. Az sonra dışarıda uzaklaşan arabanın sesi duyulduğunda, mum, gözlerini kapamış olan ihtiyarı bir kez daha göz kamaştırıcı bir ışığın içine bürüyüp söndü.

Berlach gece boyunca hiç kımıldamadan, hiç ayağa kalkmadan koltuğunda oturdu. İçinde son bir kez daha alevlenen o ürkünç, tutku dolu yaşam gücü

eridikçe eridi, neredeyse tükendi. Çılgınca bir oyun daha oynamıştı ihtiyar, ancak bir noktada Tschanz'a yalan söylemişti ve ertesi günün sabahında gün ağarırken, Lutz, Tschanz'ın Ligerz - Twann yolu arasında bir trene çarptığını ve arabasında ölü bulunduğunu bildirmek için odaya daldığında, komiseri ölesiye hasta buldu. İhtiyar güçlükle Hungertobel'e haber verilmesini söyledi. Günlerden salıydı, artık ameliyat olabilirdi.

Lutz, pencereden sabaha, yeni başlayan bir günün saydamlığına bakan ihtiyarın, "Bir yıl daha," dediğini duydu. "Bir yıl daha."

: *